

Ціна 1.00 док.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXIX

— ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1978 — JULY-AUGUST

Ч. 341-342

diasporiana.org.ua

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the NOWI DNI Co. Ltd.

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає
Співка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний -- головний редактор
Члени редколегії: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастир-
ський, Омелян Гарназський (технічний редактор),
Ірослав Харчун, Марко Царинник.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік)

Австралія — 6.50 австралійських доларів
Канада і США — 8.00 доларів
Франція — 25 франків
Англія — 4.00 англ. фунти
Всі інші країни Європи і Півд. Америка \$5.00

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

В Австралії:

Mr. S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide
S. 5001, Australia

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Juniod Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Редактор — ПАМ'ЯТІ ЧЕСНОГО ОПОНЕНТА І ДРУГА	1
Ст. Ворох — СЛОВО НА ПОСВЯЧЕННІ ПАМ'ЯТНИКА СЛ. П. М. СОСНОВСЬКОГО	2
Р. Даріо — ПОЕЗІЇ (переклад з еспанської Я. Харчука)	3
А. Галан — ПЕТРО І ЧОРТ (закінчення)	4
Є. Гаран — УКРАЇНСЬКІ НОШІ, ТИХООКЕАНСЬКА СІЧ	6
П. Одарченко — УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ (стаття 7-ма)	9
М. Сосновський — ІДЕОЛОГІЯ "ЧИННОГО НАЦІОНАЛІЗМУ" НА ЖИТТЬОВОМУ ІСПИТІ	11
Л. Волянська — ЛИЦАР БЕЗ ДОГАНИ	14
С. О. Єфремов — БЕЗ ХЛІВА	14
Ол. Коновал — ПРО ВСЕ ПОТРОХУ	33
К. Шенк-Ручич — З ІСТОРІЇ НАРОДНОГО ОДЯГУ	25
В. Френч — КАНАДСЬКА ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ	25
М. ван Стін — ПИСЬМЕННИК — ЗНАВЕЦЬ СВОБОДИ	26
Ст. Підкова — МІКРОМАНИ	26
Сисана Сенни — СПОГІД ПРО БАТЬКА- БАЙКАРЯ	27
Ол. Запорізький — БАЖАН	28
К. Сеншин — ХРОНІКА ПРАЦІ НОВУБА ЗА 1977 РІК	28
І. Качуровський Г. Горіщенко Ф. Наконечний Т. Хомітєва — ЛІСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	30

На обкладинці: Загальна картина міста Торонто
світлими при світлі світильників і ліхтарів. Фото
Людмила Сосновська. Публікація: 1977 рік

- Усі права застережені. Передруки і переклади дозволені тільки за згоди Видавництва
- Статті з поданими іменами авторів не можуть відповідати позивним редакції.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень

Література, публіцистика, наука, мистецтво

ВІД РЕДАКТОРА

ПАМ'ЯТІ ЧЕСНОГО ОПОНЕНТА І ДРУГА

25 липня ц.р. сповниться три роки від несподіваної й досі загадкової смерти сл. п. Михайла Сосновського, з яким так багато наших провідних людей пов'язували великі надії і плани. Тим читачам, які, можливо, ще й досі вважають Михайла Сосновського "людиною не з нашої парافی", радимо таки дуже уважно прочитати Слово д-ра Степана Вороха, доповідь — спогад Людмили Волянської і працю самого Сосновського в цьому числі "Нових днів".

Познайомившись з цими матеріалами, навіть найбільші скептики придуть хіба до висновку, що глибокі розумні очі Михайла Сосновського дивляться з обкладинки нашого журналу сміливо й з деяким докором на тих, які його "судили" та й на нас усіх — цілком не випадково.

Читачів, які бажатимуть детальніше вивчити думки і діяльність тієї виняткової Людини, що з кожним днем інтелектуально росла, незалежнювалася, і своїм розумом, тактом, посвятою та великою працюватістю скоро висувалася на чоло українського національного табору, — відсилаємо до присвяченого йому "Українського журналіста" ч. 13, а також до друкованих праць Покійного, зокрема тих, що з останніх років його життя.

У згаданому вище журналі "Український журналіст", що вийшов у першу річницю смерті Сосновського, редактор Ольга Кузьмович пише: "Прогули поминальні Богослужби, палкі слова про "незаступиму втрату для української спільноти", проминули пропам'ятні вечори та обіцянки утривалити пам'ять про нього. Прийшли нові події, нові люди і... нові сумні прощання..."

Друга річниця смерті Михайла Сосновського пройшла, здається, справді непомітно. Маємо підстави думати, що багата преса організацій, для яких він так довго, віддано й успішно працював, не згадає належно й третью річницю його передчасної смерті, ані його значного вкладу в розвиток української політичної думки і культури. Правда, примітивні або й просто нечесні пасквілі на Покійного появляються і досі, але

вони тільки підтверджують факт, наскільки інший і вищий був Михайло Сосновський від заго- нистих і закукурічених діячів.

Найсерйозніший закид, який роблять св. п. Михайлові Сосновському його нинішні поцейбічні опоненти — це те, що він, мовляв, "ручкався" з радяськими представниками. Ну й що ж з того, що "ручкався"? А хіба Євген Коновалець чи Степан Бандера не зустрічались і не "ручкались" довгі роки з "радянцями"? Різниця тільки ж у тому, що Михайло Сосновський добре знав, з ким зустрічався, і свідомо брав на себе ризик, тоді як інші цього не знали, хоч і мусіли б були знати...

Минулого року Головна Управа Сеньйорату Т-ва Української Студіюючої Молоді ім. Миколи Міхновського — ТУСМ (яку колись очолював Сосновський) звернулась до Президії Комітету Українців Канади з проханням, щоб 12-ий Конгрес КУК зробив шляхетний жест і помертно (в другу річницю від смерті Покійного) вшанував золотою Шевченківською медаллю і пропам'ятною грамотою "визначного українського суспільно-політичного діяча, промінентного журналіста-публіциста, д-ра Михайла Сосновського, який загинув трагічно два роки тому... до останнього свого віддиху працюючи для добра української справи... Установи й організації: СКВУ, КУК, УККА, ОУН, ЛВУ, НТШ, УВУ і ціла низка інших, де протягом довгих років свого короткого життя Він працював з талантом і подивугідною посвятою аж до самозаперечення, і досі не забули його". (Цитата з листа Головної Управи Сеньйорату ТУСМ-у). Нам відомо, що у справі такого ж самого відзначення сл. п. М. Сосновського на 12-му конгресі КУК в 1977 році робила заходи перед Президією КУК Канади і Президія Секретаріату СКВУ, але, на жаль, також безуспішно.

Ми воліємо не знати, з яких причин Президія КУК "забула" ці слушні прохання. Хочемо думати, що сталась просто помилка, яку виправить наступний Конгрес КУК або й СКВУ, бо в укра-

інців немає такої нагороди, якої б Михайло Сосновський не заслужив. На жаль, ніякий конгрес не виправить уже помилки, зробленої на З'їзді закордонних частин ОУН десять років тому, коли відхилено його кандидатуру до проводу ЗЧ ОУН.

А чейже так хотілось би бачити на чолі найбільшої і найактивнішої української політичної групи не тільки доброго патріота, військовика й революціонера, але й людину потужного інтелекту, високоосвічену, переконаного демократа, який розумів би складну ситуацію України сьогодні й знав би всі нюанси міжнародної політики. Саме на таку людину виріс був Михайло Сосновський, і тому такий жаль огортає, що його серед нас більше нема.

Треба надіятись, що хтось з його молодших учнів і послідовників виявить бодай приблизно стільки здібностей, енергії і самопосвяти й успішно завершить розпочатий своїм учителем процес. Коли таке станеться — це й буде найкраще вшанування пам'яті Михайла Івановича Сосновського. — (М. Д.)

Д-р Степан ВОРОХ

С Л О В О

на посвяченні пам'ятника сл. п. д-ра Михайла Сосновського 12-го червня 1976 року на Православному цвинтарі Св. Андрія в Савт Бавнд Бруку, США

Грем прибита Достойна й Дорога Пані — Дружино славної пам'яті д-ра Михайла Сосновського, глибоким смутком оповита Дорога Родино, Дорогі Друзі незабутнього Побратима, Всечесніший Отче Протопресвітере, Всечесний Отче Ігумене, з непроминаючим жалем у серцях наших, засмучена українська Громадо.

Президія Світового Конгресу Вільних Українців доручила мені важке моєму серцю завдання, як членові Секретаріату СКВУ, висловити ще й ще раз глибокі співчуття Дружині, Родині, Друзіям і всій українській Громаді та попросити свого незаступного Члена на вічний шлях.

Неочікувано й посьогідні невкяснено, занадто передчасно закінчив своє трудолюбне життя співтворець і довголітній керманнч бюро Світового Конгресу Вільних Українців.

Його віра в українську людину, в українську правду, його дія, безкомпромісовість до ворогів України і невтомне шукання компромісів у зрізничованому українському суспільстві допомогли у великій мірі в організації Першого Світовго Конгресу Вільних Українців. Його праця як директора бюро СКВУ була стимулом життєвості, організаційного удосконалювання першої шестирічної фази СКВУ. Відданість цій праці до самозаперечення, не дивлячись на всякі перешкоди, — які він з питомим йому опануванням переносив непомітно на-

віть для своїх найближчих, — з ерудицією та унікальним умінням співпрацювати з людьми ставила тривалі основи для найамбітнішого пориву вільних українців — бути зорганізованими у своїй Світовій Громадській Централі, яка поставила собі за завдання задержати нас свідомою суспільною одиницею в діаспорі і служити найвишому ідеалові — допомозі поневоленому українському народові в його нерівній боротьбі за державну незалежність. Висока культура, непересічні здібності висловлювати ці ідеї в часописних статтях і публікаціях тврили ідеологічне підложжя для об'єднування ще незорганізованих, неконсолідованих людських моральних й матеріальних ресурсів у служінні великій ідеї — волі українського Народу.

Д-р М. Сосновський був незрівняним аналітиком української духовости. Його глибока аналіза трудних суспільно-політичних і громадських проблем та безспірно правильні висновки почали давати добрі наслідки. Під впливом їх українці в розсіянні замітно виявляли початки оздоровлення після довголітніх непорозумінь, та хоч повільно, але вразно крокували до єдиномислія й єдності дії для добра всього народу. Він бачив початки успіхів своєї невтомної праці, і тоді ще з більшим запалом й відданістю посвятив всі свої сили тіла й духа, щоб побачити вимріяну йому ідею — завершену в тому, щоб всі були ОДНО.

Михайло Сосновський кинув визов нашої історичній слабості — крамолам, і вживав всіх сил і вміння, щоб доказати нам самим і ворогам нашого народу, що модерне українство не тільки має бажання, але й є здібне до державно творчого діла. Часто можна почути відомий вислів, "немає незаступимої людини".

В загальному розумінні того давнього погляду може воно так і є. Одначе у випадку трагічної смерті д-ра М. Сосновського цей погляд зовсім втратив значення.

Наближається рік, як дивним дивом, нагло й несподівано відійшов назавжди незабутній й невіджальований, виїмкової якості шляхетний робітник пера, автор прецінних публікацій, блискучий журналіст і діяч.

Надходить рік від появи його останніх глибоких статей у щоденнику "Свобода". Від того часу ніхто не зайняв його місця, ніхто навіть не наблизився до його рівня. Надходить рік, а на журналістичному овиді немає найменшої позначки, що появиться хтось інший, рівний зрівноваженому, спокійному, безпристрасному, а в той же сам час глибокої віри в українську людину, щирости та тепла до неї, хрустального характеру, етичности, ерудиції і працьовитости, що були притамаанні великому серед нас журналістові сл. п. д-рові М. Сосновському.

Михайло Сосновський був відомий не тільки на континенті Північної Америки, але й по всіх закутинах української діаспори. Його духова постань весь час могутня й ставала надією правопорядку української громади у вільному світі.

В час посвячення надгробного Пам'ятника клонити голови перед духом Великого Патріста й невтомного трудівника народньої ниви Президія Світового Конгресу Вільних Українців, клонить голови весь Секретаріат СКВУ і вся наша українська громада в розсіянні. Глибокий поклін віддають ї ті в

ПОЕЗІЇ

САЛЬВАДОР ДІАС МІРОН

Твій вірш — це чотири орли в колісниці,
Що далеч кохають і бур перегуки.
Гартовану зброю із щирої кричі
Скувала фортуна й дала тобі в руки.

Думки твої — магна, що в надрах піниться;
Долає мистецтва узгір'я і луки
Строфа, що ніколи не йшла у служниці, —
Мов буйволів грозьба, гудуть її звуки.

Спів ліри твоєї летить над землею,
Мов грому гучання чи подих Борею.
Америку сину! Залюднений світ

До тебе чоло у надії звертає
І гімнів величних твоїх наслухає,
Що Волі звістують звитяжний похід.

ВОЛТ ВІТМАН

Є мудрий дідусь в тій залізній країні
З лицем патріярха і духом спокійний,
Шляхетністю світяться очі орлині
І чаром чудним повен погляд всесильний.

Достойний він шати вдягти соболіні,
В душі його всесвіт одбився безмірний,
І тихо на арфі своїй старовинній
Співає пісень той пророк непокірний.

Про кращі часи чарівник нам віщує,
— Летить! — піднебесним говорить орлам,
— Гребіть! — веслярам він наснагу дарує,

Україні, що мали змогу пізнати Його шляхетні
думки й силу слова в обороні прав українського
народу. Ми певні, що прийде час, коли весь
український народ на Батьківщині пізнає Його
вловні й тоді перевезе тлінні останки Михайла Со-
сновського в Пантеон українських борців за сво-
боду на Рідну Землю.

Вічну пам'ять створив собі д-р Михайло Соснов-
ський не тільки серед своїх друзів, серед нашої
генерації, але майбутніх поколінь всього україн-
ського народу. Його праця, його публікації, під-
креслювали завсіди, що єдність — сила. Він недво-
значно натякав у своїх писаннях, щоб слово "єд-
ність" зникло з естради, з реторики, а ввійшло,
втїлилось у життя народу, бо тільки життєва єд-
ність приготує наріз до остаточного й рішаль-
ного походу до волі.

Ще раз, Дорога Пані, Дорога Родино й Друзі,
щирі співчуття від Президії Секретаріату СКВУ,
від Конференції Професійних Товариств, від УЛТ-
ПА — Предсідника Конференції й всієї української
громади в діаспорі і від моєї родини й від мене
самого, — співучасника Покійного з часів україн-
ського націоналістичного підпілля.

— Працюйте! — велить трудівничим рукам.
І так той поет шляхом простує,
Ходою і ликом подібний богам.

КАВПОЛКАН

...І дивувалося раз плем'я старожитне:
Титан страхітливий, він гордо виступав,
На плечі дерезо завдавши віковитне, —
Геракл або ж Самсон отак у бій рушав.

В Аравко воїн зріс, де рід відважних квітне,
Не знав шолома він, за панцир груди мав,
Зі списом по лісах блукав Немврод самітний,
Вдушити лева міг, бика на місці клав.

І він все йшов та йшов. День мружив світлі очі,
Набігли сутінки, повіяв холод ночі,
Та стовбура з плечей все не скидав титан.

— "Він Токі, Токі він", — довкола гомоніли...
А він ішов... — "Стривай!" — сказав світанок білий.
І гордо звів чоло тоді Кавполікан.

(За мотивами переказів індіан Аравко)

ЛЕКОНТ ДЕ ЛЬ

Предвічних сестер — Муз володарство
безкрає

Надхненням ведений, пізнати ти схотів:
Так гордий той раджа князівство об'їждає
На дужому слоні під музику вітрів.

В поезії твоїй левиний рик лунає,
В ній джунглів голоси і океану спів,
І ліра голосна, що так співучо грає,
Сіяє зблисками поганських віттарів.

Факірів знаєш ти і знаки їх магичні,
Розкрив для тебе Схід загадки споконвічні,
Премудрості навчив, легенди розповів.

Землі джерельну кров п'є вірш твій
полум'яний,
У кожному рядку — відлуння Рамааяни,
І знаєш мову ти неляканих лісів.

Переклав з еспанської мови

Ярослав ХАРЧУН

НЕ ЗАБУДЬТЕ

В І Д Н О В И Т И

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

ПЕТРО І ЧОРТ

(Закінчення з попереднього числа)

Сьогодні Петро довго розглядав себе в дзеркалі. Червоनावий ніс, кущуваті брови, очі гарні, великі, але під ними від частого вживання алкоголю залягли брунатні смужки. Ні, не годишся ти, Петре, для жениха, їй-бо, не годишся. Тільки й того, що маєш золоті руки, найліпшого майстра заткнеш за пояс, як пужално від кінського бича...

І знову вночі Петрові приснився чорт. Цього разу без чортівських прикмет, лише з маленькими рижками.

— Ну, що, — спитав чорт, — закохався?

— Закохався. А тобі яке діло?

— Таке, що я хочу тобі допомогти.

— Чим допомогти?

— Порадою, дурню, тільки порадою, бо хто ж тобі, крім мене, щось путнє порадить? Слухати-меш?

— Ну, слухаю.

— Покинь пити. Зовсім. Тоді з носа зійде червона барва, проясняться очі, зникнуть оті брунатні смужки. Спробуй!

Петро почав дискусію з чортом.

— Чорте, — сказав Петро, — з давніх давен відомо, що ти нашкодуєш людей на негарні вчинки. Чому ж ти маєш сантмент до мене і радиш стати на добру путь?

— А тому, що ти вже досить бачив зла, можна рахувати, від дитинства. Ну, й мені тебе шкода, бож і в чорта є серце...

Ранком Петро відпросився з роботи й поїхав до фірми "Вечірній Дзвін". Фірма, справді, була солідна, а коли довідалися, що в Петра великий фаховий стаж, поставились до нього з повним респектом.

— Двадцять долярів вам буде на старт, а трохи згодом ми вам платню підвищимо. Отже, переходьте!

В Америці, проти бажання людини, ніхто не сміє затримувати її на роботі. Правда, фірма "Трень-Брень" шкодувала за Петром, пропонувала йому підвищення платні до 10 долярів на годину, але Петро тільки посміхнувся, мовляв, уже чули більше, і взагалі, бувайте здорові!

Сев Бителс працював агентом по продажу роялів і піанін, і в нього ця справа йшла дуже успішно. Він якимись, одному йому відомими шляхами, дізнавався, що в того, чи іншого багатія є дочка-підліток, їхав до нього й переконував у потребі придбати музичний інструмент. А де ж можуть бути кращі модерні й найдешевші інструменти, як не у фірми "Вечірній Дзвін".

— Добродію, — казав Сев, — ви людина інтелігентна і розумієте, що музика — це прекрасний додаток до дівочої вроди. Музична дівчина скоріше знайде собі гарного й багатого жениха. А може, вона стане артисткою й її ім'я гримітиме в цілому світі... Не пошкодуйте пари тисяч, цим ви зробите велику прислугу своїй дитині, зробите її щасливою.

Отож, рідко який батько залишиться глухим до подібних переконувань, а Сазел Никифорович побирав свої комісійні й складав доляр до доляра, мріючи вирости на незалежного бізнесмена...

По праву доброго знайомого, Петро часто бував у Бителсів, і чим далі, тим більше закохався в Ларису, Він приносив їй дорогі подарунки, старався показати себе з найвигіднішої сторони, але бачив, на жаль, що дівчина не відповідає йому взаємністю.

— Ех, ти, дурний безпритульнику! — картав себе Петро. — Чого захотів! Таж вона скінчила хемічний факультет, працює в науковій установі, в неї, певно, тих поклонників і не перелічиш.

А приятель-чорт посміхався й шепотів на вухо:

— Не перелічиш? А чому ж вона досиділась до 27 років? Чому досі не вийшла заміж? Мабуть, чекає на багатого. А ти ж, Петре, багатий, не здавайся й не відступай, іноді треба довго чекати, аж поки рибка клює...

Одного разу Лариса спитала:

— Що ви, Петре, читаете?

Петро спочатку зніяковів, а потім рішуче відповів:

— Нічого!

— Як це "нічого"? Адже ви грамотний?

— Не привчений я читати, панно Ларо. Скінчив семилітку, але від неї майже нічого не лишилося в голові. Нас більше напихали політичною літературою, бодай би їй згоріти!

— А що, як я вам дам одну книжку... Ну, хоча б переклад з німецької, Ерїха Марії Ремарка, "На західному фронті без змін".

— Про війну?

— Є там і про війну, але інакше, ніж пишуть советські письменники, без політичної пропаганди й підсолодженого патріотизму. Особливо раджу прочитати "Три товариші".

Петро покрутив книжку в руках.

— Давайте, тільки не обіцяю, що прочитаю всю.

— Спробуйте. Не сподобається, дам іншу.

"От причепилась! — подумав Петро, — ще й цієї не розгортав, а вона лагодить іншу. Багато хочеш ти, дівчино!"

Вдома, перед тим, як іти до ресторану вечеряти, Петро ліг на канапу, зручніше для очей підсунув лампу, пропустив передмову, пропустив два більших оповідання й почав рекомендовані Ларисою "Три товариші". Почав і не міг одірватись, забув і про вечерю й про те, що дуже смачна риба за єврейським рецептом у тому ресторані любить плавати... Годинник показував першу ніч, треба було лягати, бож є своїм задеренчить будильник, нагадає, що час збиратися до "Вечірнього Дзвону".

"Ах, їдять його мухи з комарами. — вигукнув Петро. — І чому таких книжок не було у нас, в Одесі? А може, й були та мені не попадались.

Не про книжки там думали, а про те, щоб вистояти в черзі якусь "благодать", що її тут, як сміття на базарі, аби твоє бажання купити".

За тиждень Петро повернувся до Лариси книжку.

— Прочитали?

— Не прочитав, а прокозтинув. Дайте ще!

Очі в Лариси сміялись.

— Отак сподобалося?

— Тут це слово не підходить, Ларо, — відповів Петро. — Подобатись може убрання, їжа, врешті якась театральна гра, або концерт... А це... життєва школа. Взяли людину, скажімо, таку, як я, неотесану й короткозору, та й тицьнули, вибачте, мордою у вікно, звідки розкривається весь Божий світ. Дивись, мовляв, дурню, дивись добре, вчись на досвіді інших, як треба жити, співчувати, любити... Знаєте, я після тих "Трьох товаришів" не спав майже цілу ніч, все мені ввижалася та хвора, приречена дівчина і... крадені квіти, які слав їй коханий, щоб потішити її. А як вона вмирала, тримаючи коханого за руку... Я, отакий собі барбос, що пройшов огні, води, мідні труби і чортові зуби, мало не ревів від зворушення. І подумав собі: скільки в житті доброго, але ми не помічаємо його, топчемо ногами, задовольняємось мізерією...

Цього разу Петро повернувся додому з цілим кошом книжок. Були там українські, були й російських клясики, зокрема "Беси" Достоевського, про яких Петро чув ще вдома, та вони були зилучені з бібліотек, як "шкідливі", що негативно характеризують революціонерів... Авжеж! Хіба можна давати таке школярам? Їм підсовували сучасних, "ідейних", що вихваляли революцію і радянську владу. Наприклад, Маяковського:

Слухай наказ:

Хто не з нами,

Той проти нас.

Петро сплюнув, згадавши одну шкільну програмову тезу: "Пролетарський гуманізм визначається найповніше в словах Максима Горького — Якщо ворог не здається, його знищують". Оце так "гуманізм"! З душі верне. І вірили, і вивчали ці нісенітничі, підносили під самісіньке небо Сталіна, а він виявився бандитом, народовбивцею. Та й наступники його не кращі.

За порадою матері Лариси, Петро відмовився від вечері в ресторанах. Мати казала:

— Ви, Петре, змушені обідати в ресторані, бо там нема кому зварити, а ось вечеряти... Та зробіть собі яєшню, або підсмажте шматок м'яса, чи риби, й буде у вас домашня вечеря. Для чого викидати гроші на ресторани?

Таким чином, у Петра з'явилася "економія часу", й він весь поринув у книги, та й які книги! Подібних творів боялися там, як вогню, бо вони розкривали суть радянського режиму, вони показували, що дала народові така звана "велика охтябрьська революція".

Якось само собою вийшло, що Петро відвик від чарки. Що краще? Чи напитись і дурнем пролежати в ліжку, а чи ознайомитись більше з життям, пізнати те життя? Останнім часом Петро почав спостерігати інше ставлення до нього Ла-

риси. Раніше вона мовчала, а тепер стала говірка, залюбки вела дискусію про якихось літературних персонажів, наштовхувала Петра на такі думки, що він їх ніколи до цього не мав... Хи- мерна дівчина! Освічена, розумна, але не виказує своєї "розумності", підпорядковує собі колишнього безпритульника, старається зробити з нього рівноправного партнера.

— Одного разу Петро, може, й недоречно, поставив перед нею питання:

— Ларо, чому ви досі не замужем? Адже кожній дівчині належить бути дружиною, а потім матір'ю. Чому ви так спізнались?

Лариса відповіла:

— Петре, чи ви думаєте, що я метелик? Потягнусь до вогню, коли він мене пригріє? Ні, мій приятелю, я не хочу обпалити собі крильця, а а тоді все життя покутувати. Не вийду, той не вийду. Крім мене, є багато дівчат, що лишаються самітніми. Краще бути самітною, аніж підпасти під вплив якогось самодура, виконувати його примхи, загубити своє власне "я".

— А роки? — запитав Петро.

— Що ж, роки? Вони йдуть і проходять, їх не зупиниш, тільки я особисто ніколи не гнатимусь за шлюбною кар'єрою, мені вистачить і своєї кар'єри, принаймні я ні від кого не залежу.

— А чи це нормально? — запитав Петро.

— Може, й ненормально, але кожен думає так, як йому хочеться.

Після цієї розмови, Петро лишився дуже незадоволений... із самого себе. "Не з того боку ти підходиш, Петре. Чи треба було тобі питати, чому не замужем? От і добре, що не замужем, інакше ти до неї не мав би права їздити. Краще спитати: пішли б ви за мене? Ні, це неможливо, — розхолоджував себе Петро, — абсолютно неможливо. Хоч ти вже й не п'єш, але куди тобі з репаними руками "лакіровщика" музичних інструментів? По панові мусить бути й їжа, а цей шматочок не для тебе".

Тим часом скоїлось непередбачене. Десь о сьомій вечора задзвонив у Петра телефон, і мати Лариси, тамуючи сльози, вигукнула:

— Петре, Бога ради, негайно приїздіть! Чоловік і Лара потрапили в автомобільну аварію, обидвоє в шпиталі. Я вже там була, але сказали, щоб раніше, як за три години, ніхто не намагався бачити потерпілих, бо їх тепер оперують. Приїдьте, Петре, бо мені страшно самій повертатись до того шпиталю. Може, їх уже й на світі нема...

Петро мчав своїм "каділаком", як божевільний. Забрав матір Лари й опам'ятався лише тоді, як побачив білі стіни лікарні.

— Що? Як? — Ці запитання до чергового лікаря вихопилися з двох уст, наче стогін присипаних камінням людей.

— Не так зле, — сказав лікар. — Дівчині, правда, довелось відрізати три палці на лівій руці, а батькові зшити шкіру на обличчі, на шії й на грудях, але серйозних внутрішніх ушкоджень обидвоє не зазнали. За півтора-два тижні можна буде їх відпустити додому.

Обличчя Савела Никифоровича було все забинтоване, тільки очі світилися, і він ще мав силу жартувати.

— Ось у такому вигляді піти грабувати банк... І маски не треба. Чи не правда, Петре? Підеш разом за компанією?

Лариса лежала серйозна й мовчазна. Вона вже знала, чого коштувала їй та проклята аварія й не намагалася таїти своє горе.

— Каліка! — прошепотіла вона з болем. — Справжня каліка!

— Та ж ліва рука! — спробував потішити Петро.

Але дівчина відвернула голову до стіни й нічого не відповіла.

Тепер весь свій вільний час Петро проводив у шпиталі. Спочатку відвідував Савела Никифоровича, а тоді йшов до окремої невеличкої кімнати, яку, не зважаючи на протести батьків Лари, оплачував сам. Пізніше до тієї кімнатки спеціальний післанець від крамниці вкочував возика, а там, як на рекламній вітрині: дорогий, імпортований кав'яр, шинка, ковбаса, цукерки, різне печиво, і обов'язково розкішна китиця квітів. Зворушена Лариса питала:

— Для чого це, Петре? Адже мама приносить мені все, що потрібне. Чи не зайві це витрати?

— Мама мамою, — відповідав Петро, — а я сам по собі. — Підготовуйтеся, бо ж ви таки хуленька...

Петро читав Ларисі газети, мовляв, щоб вона не трудилася очей, виконував усі її доручення поза шпиталем, коли б було можна, зовсім не покидав би його, сидячи біля хворої.

І ще раз Петрові приснився чорт. Нічого чортячого в ньому вже не було, але Петро знав: це він, хоч і маскується під людину.

— Ну, як? — спитав чорт. — Уже рішився?

— На що рішився?

— Запропонувати свою руку, серце і дванадцять доларів за годину праці? Тепер вона не відмовить... А між іншим, це ж я влаштував ту аварію, щоб полегшити тобі дорогу до неприступної фортеці, і ти мусиш бути мені вдячний...

Петро схопив черевика, хотів жбурнути його в чорта, і... з черевиком у руці прокинувся. І того ж дня, червоніючи від ніяковости, спитав Ларису:

— Ларо, ви вірите в чорта?

— В якого чорта?

— Ну, в нечисту силу...

Лариса посміхнулася.

— Нечиста сила — це людське зло, Петре, в нього я вірю, так само, як вірю в добро, і завжди ставлю його вище над злом.

— То може, в ім'я цього добра, ви погодились би, щоб отакий одеський волоцюга, Петро Шелест, опікувався вами все життя?

— Я ж каліка, Петре, для чого вам мати жінку-каліку?

— А то вже моя справа. Скалічена рука людину не спотворює. Треба боятися тільки спотвореної душі.

**"НОВІ ДНІ" ЧЕКАЮТЬ ВАШИХ ПОРАД
І ДОПИСІВ НА РІЗНІ ТЕМИ
НАШОГО ЖИТТЯ!**

Євген ГАРАН

УКРАЇНСЬКІ НОШІ

(Евгеніка)

Жив у Сідней чоловік на прізвище Кирпа, який зумів відучити себе спати.

Його розпатлана жінка Мейзі мала на обличчі вираз постійної байдужости і, не будучи зацікавлена своїм чоловіком, не знала, що він цілими ночами просиджує над товстими книжками.

Якось під час базарювання злодій вирвав у Мейзі торбу. Пропало все: гроші, ключі від дому, навіть ще не розкритий лист від тітки з Мельбурна. Стурбований Кирпа вже хотів поперемінювати замки на дверях, коли поштою прибув акуратно згорнутий пакунок, а в ньому записка:

"Повертаю Вашу торбу з усім її вмістом. Ласкаво прошу вибачити моєму племінникові Джекові крадіжку. Він хворий на kleptomaniю і краде речі несвідомо, машинально. Як відшкодування за мороку, прошу, прийміть від мене квитки на оперову виставу.

З глибокою до Вас пошаною,

Щиро Ваш С."

Іван Кирпа тримав у руці два квитки і в своїй уяві вже бачив обриси Сіднейської опери: вітром напнуті вітрила.

— Збирайся, Мейзі, поїдемо на "Кармен"!

Та жінка не хотіла. От якби до нічного клубу, то інша річ! Тепер, за часів жіночої волі, є не лише акторки, а й вродливі актори, що виконують танки з роздяганням. Довелося Іванові їхати на "Кармен" самому, а дружина пішла спати.

Після вистави, наближаючись до свого дому, Іван з тривогою побачив, що входні двері були відчинені навстіж. А зайшовши всередину, зрозумів: його хату відвідав отой kleptomaniяк, і не машинально, а приготувавши для візиту ціле вантажне авто, Телевізор, електричний ogrivach, радіо, фотоапарати, шафа з одягом, комплект меблів з ідальні—все зникло. Навіть жінчине ліжко і те пішло. А з ліжком забрали і жінку.

Наступного дня Кирпа розповів про свою біду колегам на праці. Літні люди хитали головами й сумно повторяли, що життя вже не таке, як було колись: навколо самі шахраї. Але молодші робітники міряли його критичними поглядами.

— Забрали ліжко з жінкою, ге? А де ж ти був? Чи тебе не захотіли брати?

Новина рознеслася по всіх трьох поверхах і вся друкарня гойдалася від реготу.

**

Ніщо не виводить чоловіка з душевної рівноваги так, як розлука з близькою особою. Іван, немов лурний, бродив вулицями з ранку до вечора. Докоряв собі за те, що не приділяв жінці більше часу. Немилі йому були тепер і книжки.

Проте він належав до тих людей, які під ударами долі, хоч і гнутьсЯ, та не здаються.

Блукаючи вулицями, Іван натрапив на Іванку, студентку з великою головою й круглими окулярами.

Дізнавшись, що він поборов сон поступовим скороченням часу, призначеного для снання, Іванка кинула на нього зачудованим оком:

— Знаменито! — відрізала. — Це — перемога духа над тілом і розуму над хибним порядком речей.

Потім приклала собі палець до чола:

— Досі людство ділило добу на три частини: 8 годин сну, 8 — праці і 8 — розваги. Закреслимо снання. На що підуть 8 годин? Що зробить людство із тим часом, який воно собі придбало завдяки великому відкриттю Івана Кирпи? Кожен громадянин мусить пробігти підтюпцем три кілометри, вправлятися півгодини на турніку, прийняти холодний душ...

Іванна вблагала Івана навчити її не спати. Іван та Іванна не встигли сказати "гульк!", як між ними спалахнула велика, гаряча любов. Це, ясно, дуже добре. Але відомо, що навіть ті закохані, які мають можливість відпочити вісім годин на добу, все ж отримують сухоти, якщо надміру віддаються тілесним спокусам. У випадку ж несплячої пари природні потяги так розгулялися, що скоро в Івана запали щоки, змарніло лице, а сам чоловік схуд і звівся до цурки. Так і помер би смертю героя-ударника в обіймах коханки, та де не взялася украдена дружина Мейзі. Вона своїми відвідинами змінила його життєвий побут.

Мейзі прикотила в таксі, щоб забрати решту своїх речей з гаражу. Її печать байдужості вже пропала. Тепер жінка мала щасливий і задоволений вигляд, а її шкіра лисніла від здоров'я, як хутро гладкого kota. Мабуть, нарешті, натрапила на такого мужчину, що вмів трактувати даму з її потребами. Правда, у неї під оком стояв синячок, але це, як кажуть, від нічного зіткнення з дверима.

Мейзі привіталася:

— Галло! Тю-лю-лю!

Купу речей увіпхнула собі до плястичного мішка, Іванове відштовхнула ногою:

— Непотріб! — скривила вуста, — хіба до нічного клубу пригодилося б, але я не вмію ше-реживати. Гуд бай! Тю-лю-лю!

Іванна підняла те, що лишилося: червоні чоловічі чоботи, сині штани, біла українська сорочка і безрукавий овечий козушок.

— Це тобі ще батьки справили? — спитала в Івана.

— Ні, сам пошив. А потім за горем все закинув. забув... Це мій винахід.

— Та, який же винахід, коли це звичайна українська ноша. Такий винахід носили ще за царя Панька, — засміялася молода жінка.

— Підожди, я вдягнуся, а тоді й побачиш!

Він скоренько натіг на себе одяг.

— Дивись!

І раптом піднісся вгору, в повітря, зірвав з корялогого дерева квітку і, спустившись, подав її Іванні.

— В цих чоботях і поясі, і в теплім козушку повишивані клітини енергії, що перехоплюють наші думки і несуть нас у бажаному напрямку.

Це не тільки така ноша, що її носять, а й така, що сама носить.

— Ага! То не лише українська ноша, а й українські ноші?

— Так.

— Знаменито! У твоїх руках, Іване, чудовий винахід. Ти можеш ошчасливити людство, якщо поробиш такі ноші для всіх.

— Та можу. Але спершу я ошчаслиблю тебе. Я зроблю їх для тебе і ми удвох полетимо в далекі мандри, через гори й міста, і понад морем назлєрейми дельфінам.

ТИХООКЕАНСЬКА СІЧ

(Пригодницька евгеніка)

Жив у Сідней такий чоловік, Онись Лучченко, що був українцем з діда-прадіда, а от не любив борщу.

Його запобіглива жінка Пріся догоджала, наче сто рук мала. Вона йому у укрупу накрише, і перчику підсипле, і додасть ложечку сметани. А він, ситий і важкий завдяки її доброму кухозаренню, ще й відвертається.

— В модерному світі, — каже, — людина мусить жити на пілюлі.

Цей визначний винахідник усівся за столом, заваленим хемічними формулами, і не встав, аж поки не зфабрикував таку поживну пілюлю. З того часу він не то борщу, а взагалі нічого іншого не вживав. Було проковтне пілюлю:

— Оце, — скаже, — я вже й поснідав.

Проковтне другу:

— Оце вже й пообідав.

Третю:

— Вже й повечеряв.

Незабаром Лучченко і непосидючий дисидент Іван Жилавий набили кишені поживними пілюлями, вдяглися в українські ноші і полетіли рятувати Катрю з карагандської неволі. Пріся і собі за ними:

— Я Ониська самого не пустю. Хто зна, що може статися з чоловіком у далекій дорозі.

Правда, з її чоловіком ніякої біди не сталося. Але із Прісіними ношами справа склалася критично. Світ тепер повний всяких нових винаходів і все це знаряддя слід би вивчити перед вживанням.

Після довгого лету через моря й континенти наші три аеронавти знайшли Катрю поблизу жіночого концентраційного табору, у степу, де вона пасла вівці. Як же дівчина зраділа, коли побачила свого судженого Івана. А почувши, що і сама їде на волю, ледве не зомліла від надмірного щастя.

— Я вже думала, що нам довіку не бачитися, — плакала і сміялася, уткнувши мокрим лицем в широкі груди Жилавого.

За гомінкою зустріччю ледве не прозвали, як на дорозі з'явилосся авто.

— Маємо гостя, — остеріг Онисько.

— Ой, лишенько! — злякано спохватилася Катря. — це начальник Сльот. Знову приперся. Не

дає мені, капосний, спокою із своїм жениханням. Хочє забрати єдиний скарб, що в дівчини ще зостався.

Начальник, народжений Сльота, під час вступу до партії перемінив прізвище на Сльот. Таборянки боялися цього садиста гірше від овечої хвороби.

Настрашена Катриними словами, Пріся не збиралася гаяти часу:

— Скоренько, дитино, залазь мені на спину! Держись міцно і полетимо на свободу.

А начальник, у галіфе і "при біноклі", вже виліз з авта і ведмежою ходою запетлював до групи незнайомих.

— Що воно за люди? — питає здалека поділовому.

Пріся недаром назвала Катрю дитиною, бо та була легенька, як бджілка. Зате руки мала цупкі. Вчепилася за Прісину шию і вони удвох зияли в небо.

— Гей! Куди ви? Ану, назад! — гнівно загорлав начальник. — Ану, вертайтеся назад! Наказую вам!

Тут і трапилася біда. Виявилось непередбачене ускладнення в кермуванні українських нош. Звичайно клітини енергії, зашиті у підкладці, бездоганно виконують людські бажання і несуть свій вантаж до потрібної цілі. Але при суперечних інструкціях, що надходять від окремих людей, клітини слухаються того, хто виявить більшу міру самовпевнености. В теорії Пріся мусіла б виграти. Вільна особа має ту перевагу над пригнобленим і затурканим громадянином поліційного режиму, що вже змалку вона навчається бути певною своїм власних сил. Тільки начальник табору, Сльот, не був пригноблений і не був затурканий. Навпаки, — це він гнобив інших. Озброєний розпорядками й холодилками, він виробив у собі так багато самовпевнености, що хотів відбавляй. Зокрема в присутності жіноцтва. Тут він походжав гордо, як півень серед зграйки заляканих курочок.

Пріся стурбовано помітила, як її ноші забуксували в повітрі, круто завернули і полетіли вниз.

— Ой, тітонько мила! — вигукнула Катря. — Що воно робиться? Чого це ми приземлюємося? Може я занадто важка?

— Та, ні, дитино. Ти не важка. Дивись он на мого Ониська. Який пузанок, та й нічого! — відповіла Пріся твердим голосом. А сама злякалася.

— Онисю, серце, що сталося з моїми ношами? Рятуй!

Лучченко негайно збагнув ситуацію: хвилиньке вагання і не тільки Катря, а й рідна жінка залишиться в карагандській неволі навіки.

Він всією своєю вагою спустився прямо на начальника Сльота. Той оборонявся кулаками, аж заслинився. Під кінець Онисько таки поборов його, уместився йому на грудях і, підскакуючи, спитав:

— Кажі, нажився на світі?

Сльот сопів і мовчав. Іван Жилавий теж був тут.

— Дивіться, пане Онисько, що в нього випало з кишені. Коньяк. П'ять зірочок.

— Це мій! Це мій! Оддай мені! — злісно загорзався начальник.

Як тільки Жилавий навмисне недоглянув, Сльот вирвав у нього з рук пляшку і зразу ж, лежачи, вижлоктав її до дна, щоб іншим не досталось. Тепер Жилавий засміявся і сказав:

— Пора відлітати! Цим разом Катрю нести му я.

— Катя! — закричав Сльот, — Я тобі приказую зоставатися тут! Ти ще свій срок не закончила. І я, начальник карагандського поправно-трудоного табору, приїхав власною персоною, щоб поговорити з тобою про приятну любов.

Тільки дівчина не хотіла начальникової любови.

— А свою жінку у відпустку послав?

— Катя! — верещав Сльот як ужалений, — зоставайся, а то приколю тебе кулею к сирой землі!

Що й казати, мав начальник поетичну душу. На щастя, через надмірну самовпевненість він забув револьвер у машині.

Катря глянула на нього востаннє і кинула йому шмат віршовки:

— Може з досади повіситься...

Він кричав і далі, наказував. Але після пляшки коньяку його самовпевненість стала беззубою. Альоголь не йде в парі з українськими ношами, як не йде з автоводінням. Скоро чотири аеронавти перелетіли журавлиним ключем через кордон і тільки тоді полегшено зідхнули.

Після успішного початку тисячі сміливців взяли приклад і полетіли визволяти невольників з концентраційних таборів і психушок. Так постала Тихоокеанська Січ і бандуристи співатимуть їй славу до кінця світу. Прісю обрали першим кошовим отаманом. Жінка керує визвольною програмою і продукцією пілюль. Що ж до Ониська, то він тепер став славетним борщезнавцем. Йому особисто вже набридли пілюлі.

— Життя і так коротке, — зідхає чоловік. — Навіщо себе позбавляти приємности, що її приносить добрий, запашний борщ!

Увага!

Увага!

У видавництві "Нові дні"
вийшла книга
публіцистичної і літературної
творчости

ПЕТРА ВОЛИНЯКА

ПОВОРОМО ВІДВЕРТО

Книга має 680 сторінок,
на доброму папері, 25 фот,
у твердій оправі.

Ціна книги 12.75 дол., включно
з пересилкою.

Поштові перекази або чеки
виписувати на "НОВІ ДНІ".

(Адреса на 2-ій ст. обкладинки)

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

1. Русизми в мові американських українців
(Стаття сьома)

У реченні "...які впали в пропасть" слово "пропасть" — русизм (від рос. "пропасть"). Українські відповідники: "безодня", "прірва", "провалля", "провалина". Приклади: "...чорніла широка безодня, дно якої, мабуть, ніколи не бачило сонця" (М. Коц.). "Хто збагне глибину мого горя, глибокого, як морська безодня" (Н.-Лев.). "Перед ногами... позіхнула чорна безодня, прірва стрімкого... яру" (І. Фр.). "Зупинились польські драгуни над прірвою" (Довж.). "Між двома шпичастими горами було видно провалля" (Н.-Лев.).

В одній статті читаємо таке речення: "Вона *руководилася* бібліологічними критеріями". Українська літературна мова відкидає русизм "руководилася" (від рос. "руководилась") і має свій український відповідник: "керувалася". Російські слова "руководство", "руководить", "руководиться" мають такі українські відповідники: "керівництво", "керувати", "керуватися". Приклади: "Найкраще керуватися вітром: треба йти за вітром" (М. Коц.). "Попереду Гамалія байдаком керує" (Т. Шевч.). "Каже Еней кораблі керувати на берег" (М. Зеров).

Замість "з склоною головою" (р. "склоненою") треба казати "похиленою", "схиленою". Приклади: "Підводимо чоло, похилене в горі" (Л. Укр.). "...Дівчина слухала, перед ним стоячи з похиленою голівкою" (М. Вовч.). "Він поглянув на маківку похиленої перед ним синові голови" (Смол.).

Дуже часто автори різних статей, а також і промовці вживають слова "супротивлялись". Ось, напр., в такому реченні: "...критикує членів Конгресу, які супротивляються підписанню договору". Дієслово "супротивлятися" — непотрібний русизм (від рос. "сопротивляться"). Зам. цього чужого слова треба казати: "чинять опір" або "виступають проти". Приклади: "Ворог чинив дедалі упертіший опір" (О. Гонч.). "Ставити опір". "Стати на опір погрозам жерців та страханням поетів" (М. Зеров).

Дуже поширені в пресі такі фразеологічні звороти — кальки з російської мови: "угода вступила в силу", "угода ввійде в силу", "план буде в силі", "законопроект ввійде в силу: (з рос. "вступить в силу", "войти в силу"). Українські відповідники: "набирати (набрати) чинности" або "набирати (набрати) сили". Отже треба казати: "Угода набрала чинности", "Законопроект набере чинности", "План буде чинним". Приклади: "Постанова королівського суду *набула* законної чинности" (З. Тулуб). "В районах скасовувалась чинність законів про оренду землі".

В реченні "Треба *склонити* сторони до поступок" слово "склонити" (рос. "склонить") треба

замінити українським словом "схилити" або "схилити". Слово "прихилити" також може вживатися в значенні умовляння, переконування когонебудь у чомусь. Напр.: "Увесь вік силкувався *прихилити* її до згоди" (Кроп.).

Фразеологічний русизм "на *склоні віку*" (р. "на *склоне* життя") має український відповідник: "на *схилі віку*". Інші вислови: *на схилі літ* (днів, життя). Приклади: "На *схилі літ*, в ясний ранковий час..." (Перв.). "Землі своєї зелені та блакиті любив я серцем і *на схилі віку* хотів про те правдиво повістити" (М. Рильський). "На *схилку днів* пізнаємо в ній друга" (Коч.).

В усній мові доводилося чути такий вислів: "Треба *спасти* рибу" (р. *спасати*, *спасти*). По-українському треба казати: "...*рятувати* (врятувати) рибу". Приклади: "Люди *рятували* від вогню товари..." (Ільч.). "Що ти зробила? *Рятуйте!*" (Л. Укр.).

Є й українське слово "спасати (спасти)", але воно вживається найчастіше в релігійному контексті: "Хто хоче душу свою *спасти*" (Єв.). "Чорна риза не *спасе*, а біда в гріх не введе" (Ном.). "За терпіння Бог дає *спасіння*". Слово "спасати" в розмовній мові також іноді зустрічається: "Ось хто *спас* нас від голодної смерті" (П. Мирн.).

В усній мові чули й таке слово: "слезоточивий". Приклади: "Поетичні вислови та слезоточиві фрази не до лица вам" (І. Фр.).

У реченні "Ціль *співпадає* із стремлінням" недоречний і непотрібний русизм "співпадає" (з рос. *созпадает*) треба замінити українським словом "збігається". Приклади: "Якимсь дивом думки наші *збіглися*" (М. Коц.). "Щодо цього погляди Антоновича цілком *збіглися* з поглядами К." (Гончар).

Вислів "угольний камінь" (рос. "краеугольный камень") не відповідає нормам української літературної мови. По-українському кажуть: "наріжний камінь". Приклади: "Хто поклав камінь *наріжний*" (К. Йова, 38, 6. Біблія 1962. Пер. І. Огієнка). "Ця наука стала каменем *наріжним*" ("Нова Рада").

Такий вислів як "тінями *упавших*" — це подвійна помилка — лексична і морфологічна. Дієприкметники минулого часу на *-ший, -виший* властиві російській мові, а не українській. Крім того, вояки, що загинули на полі бою, в українській мові мають назву "полеглі", а не "упавші" (рос. павшие). Приклади: "Непоручно лежать у степу *полеглі* герої" (Гонч.). "Марта шукала його в списках *полеглих*" (Кобр.).

"Крім *уступків*..." (від рос. "уступка"): Український відповідник: "поступка". Приклади: "Поступка перед силою"; "не йти на *поступки*"; "робити *поступку*". "Уряд пішов на *поступки*" (Вільде).

"М. ...участвував" (від рос. "участвовал"). Цього русизму не вживають українці, бо в нас є свої вислови: "брати (взяти) участь". Приклади: "Зінька брала участь у виставі" (Щиян). "У Львові 19-літній студент (І. Франко) бере участь у редакції журналу "Друг" (М. Коц.).

В усній і писемній мові дуже часто трапляються такі вислови: "хотять володіти", "хотять бачити", (р. "хотят"). В українській мові третя особа множини від дієслова "хотіти" — "хочуть". Напр.: "Нам батьки і вчителі хочуть щастя на землі" (М. Рильський).

Розглянемо тепер такі дуже поширені мовні звороти: русизми: "Яка являється пекучою проблемою", "Г. А. являється засобом нашої комунікації з Україною". "Справа, яка являється...". "Причиною зміни являється". У цих висловах слово "являється" (з рос. "является") всюди треба замінити дієслівною зв'язкою "є". Цей російський зворот із словом-зв'язкою "являється" поширений і на Україні під впливом російської мови. Проти цього чужого українській мові звороту наші мовознавці ведуть боротьбу впродовж багатьох років. Про потребу вживання дієслівної зв'язки "є" замість російського слова "являється" писала ще Олена Курило. (О. Курило. "Уваги до сучасної української літературної мови". К. 1925, стор. 80). На цю помилку звернула увагу Алла Коваль. У своїй книжці "Культура української мови" (К. 1966, стор. 46) вона пише: "Найчастіше помилки трапляються при перекладі таких російських словосполучень: ... "этот поступок является". І далі авторка подає український відповідник цього словосполучення: "Цей вчинок є". Ще докладніше про це пише вона в недавно виданій книжці (А. П. Коваль. "Культура ділового мовлення". К. 1977, стор. 120-121). "Освічений читач, — каже вона, — звик до того, що дієслово ЯВЛЯТИСЯ в українській мові звичайно вживається на позначення "ввижатися у сні, під час марення"; "поставити перед кимось", "з'являтися надприродним способом"; воно вимагає після себе іменника (найчастіше в давальному відмінку), порівняйте: "Чого являєшся мені у сні?..." (І. Франко). "Чистою, незайманою явилась природа перед людьми" (А. Хижняк). І далі А. Коваль пише: "Тому дивним, незвичним, навіть кумедним буде здаватися таке речення: "Акт ЯВЛЯЄТЬСЯ документом, який ґрунтується на незаперечних доказах..." (читач, замість того, щоб повністю зосередитися на змісті прочитаного, зупиниться на підкреслених словах, посміхнеться й подумає: "Мабуть акти шахраям у снах являються"... Проте службовий документ менш за все розрахований на те, щоб розважати його читачів).

Так гостро висміяла Алла Петрівна Коваль те жуже для української мови "являється", яке в функції дієслівної зв'язки повинно буде замінене українським словом "є".

Скільки нових передплатників ви приєднали для "Нових днів"?

Борис Антоненко-Давидович у своїй книжці "Як ми говоримо" (К. 1970), пишучи про дієслівну зв'язку "є" (замість рос. "является"), зазначає, що такий вислів як "Історія є вчителькою життя" належить до польонізмів, бо після "є" треба вживати іменника не в орудному, а в називному відмінку: "Історія є вчителька життя". Таку думку ще раніше висловили видатні знавці української мови О. Потебня, Богумил і Житецький, Олена Курило та ін.

Питання про те, чи після зв'язки "є" завжди треба вживати наз. відм., чи в деяких випадках треба вживати орудного відмінка, добре з'ясував відомий український мовознавець Олекса Синявський. У своїй книжці "Норми української літературної мови" на стор. 222 (користуємось львівським виданням книжки 1941 р.). Синявський пише: "Присудковий додаток орудного відм. часто змагається з додатком називного відм., і тому природно повстає питання, як їх розмежувати". І далі він зазначає: "орудний присудкового додатку взагалі більше властивий тоді, коли присудок повинен визначати не постійну, тривалу властивість підмета, а саме навпаки, коли він показує властивість тимчасову, минуцу, називний же — постійну, сталу. Так, напр., зовсім не можна сказати: "Той робітник був німцем", а тільки — **ТОЙ РОБІТНИК БУВ НІМЕЦЬ**. Приналежність бо до певної нації прикмета постійна... Недоречно сказати: Він там був **ДВА РОКИ ВЧИТЕЛЬ**, а можна сказати: він там був два роки вчителем".

Це твердження Синявського підтримує і Б. Антоненко-Давидович. Він пише: "На основі цього слід зробити висновок, що... правильно буде сказати: "Петро був **ПЕРШИЙ УЧЕНЬ** у класі", "Вона була досвідчена **ЛЯБОРАНТКА**"..., — бо іменники і пов'язані з ними прикметники означають *постійну властивість*. Але треба сказати: "Перших Петро був **ПЕРШИМ УЧНЕМ**, а потім став мало не **ОСТАННІМ**". "Хоч вона й була **ДОСВІДЧЕНОЮ ЛЯБОРАНТКОЮ**, але перейшла на іншу роботу". Тут в іменниках і прикметниках мовиться вже *про тимчасову*, а не *постійну властивість*". На підставі цих міркувань треба казати: "Історія є *вчителька життя*", бо тут мова йде про *постійну ознаку, постійну властивість*.

Академічні словники: Українсько-Російський словник (т. I, 1953, стор. 485), Російсько-Український словник (т. 3, 1968, стор. 721) і Словник Української мови (т. 1971, стор. 494) відкидають слово "являється" в функції дієслівної зв'язки і подають український відповідник "є". Так само й Євгенія Чак у своїй книжці "Складні випадки українського слововживання" (К. 1969, стор. 63) стверджує, що в українській мові не можна вживати слова "являється" у функції зв'язки і що слово треба замінити дієсловом "є".

Бажано було б, щоб і американські українці звернули належну увагу на це і додержувалися норм українського слововживання.

(Далі буде)

Михайло СОСНОВСЬКИЙ

ІДЕОЛОГІЯ “ЧИННОГО НАЦІОНАЛІЗМУ” НА ЖИТТЬОВОМУ ІСПИТІ

Початок Другої світової війни в 1939 р. став для українського народу початком нових і важких випробувань. На випробування були також поставлені тоді всі духові надбання українського народу, які оформлювалися протягом багатьох сторіч і стали інтегральною частиною його духовості, українська соціальна й політична структура, програми українських політичних партій, світогляд. Не могла, звичайно, залишитися незаторкненою й ідеологія “чинного націоналізму” Донцова.

40-ві й 50-ті роки позначилися не тільки великими втратами в людях і майні, а й принесли всій Україні російську окупацію. Одночасно події того періоду дали теж поштовх до нових політичних, соціальних і культурних процесів на Україні, що позитивно вплинуло на розвиток української духовості взагалі. Сьогодні ми ще не знаємо, як остаточно завершиться цей процес, але на основі багатьох фактів, що виникли внаслідок цього процесу, можна твердити про далекойдучу ревізію дотеперішніх поглядів, концепцій і теорій, зумовлену набутим досвідом, зміненим обставинами, новими потребами. Український духовий розвиток, розгортаючися по лінії критичної переорієнтації традиційних цінностей, напевне шукатиме поєднання випробуваних традиційних елементів з новими, що виникають у сучасній дійсності.

Звичайно, цей процес відбувається в дуже несприятливих для українського народу обставинах, у безупинній боротьбі з тиском ворожих сил, які намагаються спрямувати цей розвиток на добро своїх інтересів і не допустити до кристалізації національної самобутності українського народу. Цього ворожого тиску ми не можемо легковажити, тим більше, що внутрішнє й зовнішнє становище українського народу дуже важке й складне, внаслідок чого цей тиск може стати незвичайно небезпечним і загрозливим, зокрема, коли українське суспільство по волі чи неволі попаде під вплив чужої сили та її ідеології.

Згадані 40-ві і 50-ті роки знаменні ще й тим, що на українській політичній арені появилася тоді два нові покоління. Одне з них, хоч і вросло під безпосереднім впливом доби визвольних змагань 1917-20 років, але духово оформлялося у відмінній атмосфері, зумовленій змінами, що виникли після програної визвольної війни. Друге (умовно його можна назвати поколінням 40-х років) — оформлялося духово щойно напередодні Другої світової війни і в роки самої війни.

Покоління 20-х і 30-х років виростили або в умовах більшовицької політичної системи (центральної та східні землі), або в умовах польської, румунської, чи чеської займанщини. У першому

випадку обидва покоління були предметом посиленої більшовицької чи комуністичної індоктринації, що супроводилася жахливим терором і майже повною ізоляцією від будь-яких впливів із зовні. Про можливість вільнішого розвитку в СРСР, зокрема в 30-х роках, не могло бути й мови. Трохи інакше була ситуація на українських землях під Польщею, Румунією та Чехо-Словацькою. Незважаючи на всі намагання урядів гальмувати розвиток українського населення, у цих державах все ж таки існували деякі можливості для порівняно вільного національного розвитку, і ці можливості український народ намагався максимально використовувати, організуючи своє політичне, культурне, громадське, церковно-релігійне та господарське життя.

Панівною ідеологією серед молодого покоління 30-х років на західних українських землях був націоналізм, а найбільш поширеною організацією була Організація Українських Націоналістів (ОУН). Період 30-х років на західних українських землях, що позначився прискіпшеним національним піднесенням, поглиблюванням національної свідомості, можна порівняти з 20-ти роками на східних і центральних землях України, коли, незважаючи на всі труднощі, українське життя почало бурхливо розвиватися й досягнуло такого рівня, що Микола Хвильовий міг виступити з гаслом “геть від Москви”.

Вибух Другої світової війни та політичні зміни на українських землях мали вирішальний вплив на все українське життя. Приєднання західних українських земель до УРСР та встановлення більшовицького режиму було рівнозначним з ліквідацією всіх дотеперішніх культурних і політичних надбань. Від першого дня окупації режим почав робити заходи, щоб у якнайкоротший час уподібнити все життя на нових територіях до зразків, панівних в СРСР.

Більшовики не могли, однак, здійснити свого пляну, бо вже в 1941 р. розпочалася війна з Німеччиною й незабаром майже вся територія України опинилася під німецьким пануванням. Ці події мали велике значення для українського населення, бо вони створили передумови для безпосередньої зустрічі українського сходу з українським заходом. Після довшої перерви українці із східних земель мали можливість познайомитися з подіями за межами СРСР, і в першу чергу з відносинами на західних українських землях, з панівними там політичними ідеями, з націоналізмом та ОУН. Українці із західних українських земель, у свою чергу, в безпосередніх зустрічах знайомились з українцями, вихованими та духово оформленими в умовах тоталітарного більшо-

вицького режиму. Створилися можливості сконфронтувати погляди, націоналістичну ідеологію та зформовані під її впливом напрямні української самостійницької політики з іншою дійсністю.

З цього погляду роки 1939-45, та й пізніші мали величезне значення для розвитку українського націоналізму зокрема. Вплив цього періоду на розвиток української духовності сьогодні ще важко повністю оцінити, хоч наслідки його наочні навіть і тепер.

Головним і практично єдиним українським самостійницьким політичним чинником після вибуху війни в 1939 році та окупації була на західних українських землях ОУН. Всі інші українські політичні партії самоліквідувалися з приходом більшовиків, а такі середовища чи центри, як група УНР з Державним Центром та Союз Гетьманців Державників, що продовжували діяти поза засягом впливів СРСР, не мали ніякого практичного відношення до тодішніх подій на українських землях, і обмежувалися більшою чи меншою активністю тільки на еміграції. У роки 1939-1941 ОУН розгорнула широку активність на окраїнах українських земель під пануванням Німеччини, організуючи свої кадри, щоб продовжувати боротьбу проти СРСР та втримувати зв'язок з підпіллям, яке продовжувало діяти на Україні.

Однак, ОУН скоро й сама опинилася в затяжній внутрішній кризі, що закінчилася розколом та створенням двох паралельних націоналістичних фракцій з однаковими аспіраціями — бути єдиним речником українського націоналістичного руху. Для дальшого розвитку подій на Україні, зокрема після вибуху війни між СРСР і Німеччиною, цей розкол мав трагічні наслідки, бо помітно посилив внутрішню боротьбу, а щогірше, закріпив двоторовість української визвольної політики націоналістичного руху, що триває до сьогоднішнього дня. У 1941 році, як тільки вибухла війна з СРСР, члени обох ОУН повернулися на Західню Україну і, посиливши кадри, розгорнули діяльність також і на центральних і східних українських землях. З такими, власне, націоналістичними кадрами Західньої України, вихованими в дусі ідей "чинного націоналізму" Донцова, зустрілися широкі маси українців Східньої України скоро після відступу радянських військ.

Якими ж були центральні та східні українські землі після звільнення з більшовицької неволі? Як поставилося населення до похідних груп ОУН?

Насамперед, що впадало в вічі — загальна пасивність населення, яке не могло звільнитися з кошмару довголітнього терору й не мало ніяких організованих елементів, які, з відступом окупаційної більшовицької армії, проявили б ініціативу самоорганізації. Населення явно було задоволене змінами й падінням більшовицького режиму, але не мало ясної картини майбутнього. Треба було зовнішнього поштовху й часу, щоб народні маси, з важким досвідом більшовицького панування, могли активізуватися й діяти.

Ситуацію на Східній Україні та різницю в психології західньої та східньої частин українського народу, що виникла внаслідок політичних умов на українських землях до 1939 року, яскраво

ілюструє Юрій Шевельов-Шерех, розповідаючи про розвиток подій у Харкові після відступу більшовиків.

"Вчора в місто вступили німці. Старе скінчилося, мало початися нове. Яке і як? Харків'яни вийшли на вулицю. Ті, що переховувалися від НКВД, і ті, що переховувалися від мобілізації. Червоноармійці, що похапцем переодяглися в цивільне на горищах і в льохах, міліціонери, що поскидали револьвери в Лопань, робітники, що позавчора допомагали руйнувати свої заводи, — по святковому одягнені, живі, а тому веселі... Усе раділо. Старе кінчалося, мало початися нове. Чи його уявляли? Ні. Одні говорили: буде український уряд на чолі з Винниченком. Більше розповідали: а знаєте, в Дніпропетровську вже відкривали крамниці, величезні, як перед революцією, і все є і все дешево, і німецьке. Має початися нове.

"Початися!!! Не люди мали його почати, а воно мало початися. Люди ждали наказу, розпорядження, бодай поштовху — від нової влади... Так було в Харкові. Інакше було у Львові. Події 30 червня відомі, нема потреби їх переказувати. Не будемо оцінювати їх з політичного погляду... це для нас тут не важить. Важить психологічна сторона. Львов'яни оглядали скривавлені, задимлені Бригідки — але не ждали, що хтось їм дасть нове життя, новий порядок, нове місце в новій Європі. Розумно, чи не розумно, але вони діяли. Вони стверджували Львів як столицю. Харків'яни не стверджували свого міста як столицю. Вони навіть не думали про таку можливість¹⁾.

У такій ситуації з'явилися члени ОУН, несучи з собою клич боротьби за незалежну українську державу. ОУН принесла на Схід свою програму, виступила, як пише Лез Шанковський, "зі своїм ідейно-політичним багажем", оформленим під впливом ідей Донцова, уродженця Східньої України.

Розкол в ОУН і те, що обидві націоналістичні фракції йшли на Україну окремими шляхами, часто як вороги, спочатку не мав великого впливу на той "ідейно-політичний багаж", бо розходження не стосувалися ще тоді ідеології, а мали політично-тактичний і внутрішньоорганізаційний характер. Тому обидві ОУН на Україні зустрілися з ідентичною реакцією з боку населення звільненого з-під більшовицького панування. Ця реакція на ідейно-світоглядний багаж українських націоналістів із Західньої України зумовила не менше глибоку й важливу своїми наслідками реакцію в їхніх умах і душах.

Як цей "ідейно-політичний" багаж, з яким виступили обидві ОУН, сприйняли українські народні маси на східних українських землях? Яка була їхня реакція?

Для ілюстрації наведемо оцінку двох провідних діячів з рядів обох ОУН, Лева Шанковського (ОУН (б) та Ярослава Гайваса (ОУМ (м)).

"Виявилось, що багато з цих ідей не сприймаються українськими народними масами на Ц(ентральних) і С(хідних) У(країнських) З(емлях).

¹⁾ Ю. Шерех. Думки проти течії, стор. 82-84.

Українські народні маси відкидали, наприклад, рішуче провідницьку систему, бо досить вже мали провідницьких систем, — пише Шанковський. — Вони відкидали всякі монопартійні системи, заявляючись рішуче за демократичний устрій і за парламентарну систему, в якій могли б себе проявити різні політичні партії. Деякі світоглядно-філософські засади західноукраїнського націоналізму були тим масам просто осоружні, головню все те, що стосувалося до теорії т. зв. волюнтаристичного націоналізму з його аморальністю, макіявелізмом, виключністю й жадою влади ініціативної меншости. Українські народні маси були за етичні принципи в політиці, за високу громадсько-політичну мораль, за толерантність і гуманність. Коли мова була за самостійну Україну, українські народні маси на Ц(ентральних) і С(хідніх) У(країнських) З(емлях) не сприймали цієї ідеї абстрактно, але дуже інтересувалися її конкретним змістом. Вони бажали знати, яка буде "самостійна Україна", який її державний і політичний устрій, як у цій самостійній Україні розв'язуватимуться соціальні проблеми, який в ній буде лад... У зустрічі з широкими українськими масами на Ц(ентральних) і С(хідніх) У(країнських) З(емлях), в щоденній важкій підпільній діяльності, західноукраїнські націоналісти почали перевіряти те все, що було непридатне у новій дійсності... Таким чином, у новому соборницькому підпіллі творився і зростав новий ідейно-політичний зміст українського націоналізму. Остаточно цей зміст стверджено в постановках III-го Надзвичайного Великого Збору Українських Націоналістів, що відбувся в серпні 1943 року. В цьому зборі брали вже участь численні представники Ц(ентральних) і С(хідніх) У(країнських) З(емель), що мали значний, часто вирішальний голос у його рішеннях"²⁾.

Подібне явище стверджує також Я. Гайвас, згадуючи про зустрічі членів похідних груп націоналістів з українським населенням східніх українських земель. Ці зустрічі, як пише він, завжди були "теплі", але все таки не щастило знайти виrozumіння для ідейного, політичного і світоглядного багажу тодішньої (ОУН).

"Вже в дуже короткому часі націоналістичні діячі із Заходу пізнали, що позем розвитку і стиль Наддніпрянської України вимагають приспішеного розгортання принципів і нових методів діяльності, і то на всіх відтинках. Котрийсь з націоналістичних авторів назвав колись націоналізм "аксіоматично-догматичною системою". Це визначення несконпліковане й просте, аж запросте, промовляло у свій час до молоді західніх земель. Але тут, на українському сході, воно виявилось непридатне, шкідливе. Тут українська людина була вже в тому стані розвитку, коли хочеться знати причину і наслідок, аргумент і доказ. Переяскравленню спекулятивного ідеалізму український інтелігент із сходу протиставляв міцно обґрунтовані осяги людської думки і науки. В порівнянні з українським заходом, тут, на сході, був простір, розмах, ширина. Галицькі масштаби виглядали на малу провінцію... Такі улюблені сентенції націоналістичного романтизму, як "гна-тися в безвість сансауар" ("не знаючи куди" —

улюблена цитата Донцова), їх (мешканців сходу) зовсім не кидали в транс. Вони переживали це як романтичний порив, що не має застосування в політиці. Вони в політиці вимагали більше аритметики, калькуляції. В політичній діяльності вони мріяли й зажили і настирливо вимагали уточненої перспективи й прозорих плянів діяльності. Державу вони бачили не як нашуміле прагнення, якусь довгождану з'яву на землі, але як щось конкретне. Це для них не лише прагнення й правне чи філософське поняття або принцип, але точно означена форма з точно означеним змістом. І все це на базі дуже глибокого гуманізму... Під тиском зовнішніх умов, створених німцями, і в співжитті та співпраці з наддніпрянськими елементами, відбувалися переміни поглядів на цілий ряд важливих справ. Ясно, що це мусіло заманіфестуватися в певних рішеннях і настановах, що їх скоріше чи пізніше обидві організації мусіли винести"³⁾.

Таким чином, почалася в націоналістичному таборі обох фракцій далекойдуча переоцінка ідейних засад і поглядів. Ще в час воєнних років і після війни, в умовах чергової окупації України Росією, нові думки й погляди, віддзеркалені в численних працях провідних членів підпілля та в офіційних постановках обох ОУН на Україні, виявилися не тільки всебічно обґрунтованими, але й лягли в основу практичної політики однієї і другої ОУН.

Аналіза офіційних документів, постанов, окремих статей і більших праць, що появилися в 40-х і 50-х роках на Україні, показує, як далеко за такий короткий проміжок часу зайшов розвиток української політичної думки порівняно з 30-ми роками, коли панівною ще була ідеологія "чинного націоналізму". Організація Українських Націоналістів з ідеологічного "ордену" Донцова почала перетворюватися в справжню політичну організацію з нозою програмою і з наголосом на демократію. Членів її перестали питати, яку філософію вони визнають і які їх філософські зацікавлення, вважаючи, що для політичної організації суттєвою є її "суспільно-політична ідеологія й програма". Заодно почало кристалізуватися інше поняття нації, націоналізму і соціальних та економічних процесів взаємовідношень між суспільством і людиною, і, врешті, виникло нове розуміння місця і ролі національної держави. Це яскравіше це почало виявлятися у 60-х роках.

**

Вищенадрукована стаття — це розділ з книжки М. Сосновського "Дмитро Донцов — політичний портрет", яку беззастережно рекомендуємо читачам "Нових днів". — Ред.

²⁾ Л. Шанковський. Похідні групи ОУН. Мюнхен, 1959, стор. 21-22.

³⁾ Я. Гайвас. Коли кінчалася епоха. Чикаго, 1964, стор. 75-76.

ЛИЦАР БЕЗ ДОГАНИ

(Слово на вечорі СУЖА в Нью-Йорку,
7-го листопада 1975 р. Скорочено)

Я вдячна тим, що вибрали якраз мене розказати Вам, Шановні Присутні, дещо про мого дорогого колегу, приятеля і вчителя, сл. п. д-ра Михайла Сосновського. Я вдячна за довір'я й уважаю це за велику для себе честь...

Посилаючи мене до вас, редактори "Свободи" і її співробітники висловлювали мені свої побажання і поради. Одні наказували, щоб я згадала про те, якою винятковою людиною був д-р Михайло Сосновський, яка погідна атмосфера панувала скрізь там, де він був присутній, які дружні, теплі й товариські відносини витворювалися завжди поміж ним і іншими працівниками "Свободи", як завжди в потребі, в смутку кожний і кожна чули його ласкаву руку на своєму плечі, а лагідний голос заспокоював: "Не журіться, все вдається поладити"; або ж, злегенька жартуючи, казав: "Що це все супроти вічності?!" Тоді все якось враз ставало на свої місця, і проблеми вже не видавалися такими розгортаючими.

Інший колега підказував, щоб я підкреслила те, що д-р Сосновський був людиною діла. "Сосновський не тільки написав, що треба, — казав він, — але брав течку під руку і йшов зробити діло сам, не чекаючи на інших, щоб це полагодили. А при цьому, якщо й мав неприємності, то не перекидав їх на інших, не "зривав злість" на когось, а розв'язував їх сам. До інших же завжди був погідний, доброзичливий, товариський. І ще одне, — сказав цей колега з американською вже журналістичною освітою, — Сосновський не був на "чужині" в розумінні, що все, що набулося колись на рідних землях, вистачає, а далі, покликаючись на чужину, можна жити колишньою "славою" і... колишньою освітою, дуже часто — "незакінченою". Тобто жити "на відсотки" своїх колишніх заслуг "перед революцією", бо, мовляв: ох, чужина! Ні. Сосновський здобув уже тут чотири дипломи, довівши цим, що для справжнього допитливого розуму нема чужини". ...Щоб інформувати інших — треба бути самому найкраще поінформованим, щоб інтерпретувати іншим — треба всеохоплюючих знань. Таких, як Сосновський, можна і треба ставити іншим до наслідування".

Ще інший колега пригадував, що д-р М. Сосновський завжди був готовий допомогти всім товаришам праці, а як треба, то й "вивезти на своїх плечах". Навіть коли йому перебивали працю в найбільш напружений час, він, з виразом, що не виявляв тіні подратування, питав: "Чим можу служити, пане-товаришу?", "В чім річ, ласкава пані?" — і давав пораду, відповідь.

А наймолодший з нас сказав: "Погляньте на інших, старших від нас діячів. Вони хочуть нам наказувати, а ми маємо мовчки слухати й оплескувати їх, бо вони такі "мудрі". Або вони тобі напишуть готову промову, а ти послухно відчитаєш її,

щоб у слухачів витворилося враження, що проблема "молодих" не існує, що є ідеальна гармонія поміж поколіннями і "згода в сімействі". Сосновський був не такий: він слухав нас, і, якщо й не погоджувався з нами, не забороняв нам експериментувати, знаючи, що по-справжньому можна навчитися лише вправляючись, отже й помиляючись. Тому поміж ним і нами не було "джернейшен гел". Він був немов би з нашого покоління"...

Від нашого головного редактора "Свободи" я чула: "Це був розум! А знання, знання!... Пані він знав так багато, він умів так багато!" — І головний редактор оповідав мені, які пляни він будував для "Свободи", пов'язуючи її майбутнє з особою Михайла Сосновського... У "Свободі" Сосновський дійсно розправив свої крила в повну широчінь. Скільки встиг він зробити за цей короткий час і скільки зробив би ще! Але життя трагічно обірвалося... Тому, йдучи за бажаннями своїх колег, я розповім про д-ра Сосновського не тільки як про публіциста, але й про Людину, про товариша праці, вчителя та друга, якого мала щастя пізнати і навчилася цінувати та подивляти...

Він був дуже людський в щоденному житті, дуже доступний і нештучний. Було багато творчих і глибоких, радісних і зворушливих хвилин у щоденній праці в "Свободі" для нас усіх, коли між нами був дорогий Михайло Іванович.

Михайло Сосновський не був балакучий, але мова його була багатоплянова, відкрита, — вона настроювала душу і думку, хоч був дуже поважний, але вмів оцінити жарт і вчасно ремаркою додати до нього. Не гнівався, коли ставав об'єктом натягань, відгинався дотепно й поблажливо до "слабостей людських", щоб не вразити нікого, ні в чому й ніколи не підкреслюючи своєї вищости. І в цьому відношенні був особливо тактовний і до тих, які йому не дорівнювали, і до "підлеглих", щоб не вразити, не зачепити "амбіції", яка в деяких наших людей є справжньою "ахіллесовою п'ятою".

Сосновський умів наказувати, але так, що людина була переконана, що це й була її думка з самого початку і їй не треба було ні наказу, ні заохоти до цього. Незорганізованих, хаотичних і надто емоційних зупиняв одним докором: "У вас нема інтелектуальної дисципліни", — і теж напівжартуючи, щоб не вразити. Кожного дня він писав редакційну (іноді дві) чи статтю, що, як сказав Лев Шанковський в "Америці" (ч. 121, 1975), "були прикрасою сторінок, на яких вони друкуювалися". Вони були завжди базовані на джерельному матеріалі, глибоко простудійованому й проаналізованому. Редакційні Сосновського — це була гостра і влучна критика переважно радянських подій, побудована не на статтейках з щоденної радянської преси, — звичай менш запопадливих до праці йо-

го колеґ, — а оперта на публікаціях, які не легко було “розгризти” пересічному не тільки читачеві, але й редакційному працівникові. Всі ці публікації від дня смерті Сосновського припадають пилом на полицях “Свободи”, бо нема Майстра до них. Лежать облогом: “Український історичний журнал”, “Международная жизнь”, “Філософська думка”, “Радянське право”, “Економіка Радянської України”, “Комуніст України”, “Комуніст”, “Вітчизна”, “Жовтень”, “Відомості Верховної Ради СРСР” та інші радянські видання, бо нема того, хто їх пильно читав, доглибинно розумів і інтерперетував їх вержу, небезпечну Україні й світові, сүть.

Сосновський завжди пам’ятав про **рівень** своєї критики. Не диво, що комуністичний вислужник Москви, В. Щербицький, так уболює, що на еміґрації серед українських “буржуазних націоналістів” є такі, що своїми **“витонченими спробами”** розхитують і підривають “үстої соціалізму”. Цей культурний спосіб нищівної критики радянської системи, майстром якої (критики) був сл. пам’яті Сосновський у своїх писаннях, перегукується з вимогою найкращого українського журналіста з того боку — Вячеслава Чорновола, який у свій час звертався до “Перцю” і “Літературної України”, щоб не “збаґачували” своїми лайливими словами “лексикону двох баб, що лаються за межу”.

На жаль, цей докір Чорновола стосується і поцейбічних наших періодиків: що більший гуррапатріот, то рясніше лайок у його писаннях. З цим невтомно й відважно боровся Сосновський і... дуже часто із шкодою для своєї особистої кар’єри...

Я мала нагоду спостерігати його при праці (наші столи стояли близько). Він сидів при друкарській машинці, повернений у профіль до мене, дивився понад неї у вікно, де в малому скверіку зеленіли дерева. Очі його ставали далекі і зимні. Він, перебуваючи у полоні ідей, мислей, висновків, був неприсутній в той час у кімнаті. Його думка ширяла в надхмарних висотах, щоб потім слухняно лягти на папір.

За щирү й великодушнү науку я стала справжнім боржником ред. Михайла Сосновського. Ніколи не забуду свого першого “үрядowego відрядження”. Конвенція СҀА на кінці листопада — початку грудня 1974 року. Головний редактор, висилаючи мене, зазначив: “Поїдете, побудете там два дні, приглянетеся до всього і напишете, але не обіцяю, чи я все те надрукую”. Під час цієї розмови, яку я слухала з душевним “трепетом”, д-р Сосновський, що, здавалося, був цілком абсорбований працею, підвів своє обличчя від паперів і сказав, немов би то зовсім недбало: “Треба буде так зробити, щоб **було** надруковано. Я їду на Конвенцію за... помічника”.

Конвенція үспішно відбулася. Я теж “үспішно” нотувала все, варте үвати, списавши дрібненько понад 60 сторінок записника. На ранок, о год. 6-ій, мій звіт лежав перед моїм үчителем і суддею. Редактор Михайло Сосновський приходив перший до редакції, і всі інші заставали вже його там за роботою в яскраво освітлених кімнатах. Це було Теліжене: “Палить лампаду в темнү ніч”... Мій критик і суддя покреслив “безжалісно” мій звіт, але повних п’ять колонок в “Свободі” таки були надруковані — моє “бойове хрищення” відбулося. Допо-

магати іншим було для д-ра Сосновського самозрозумілою річчю, це був його звичай ще з дитинства, коли він, — як згадують його товариші із шкільної лавки Ю. Бучинський і Ірина Веретельник, — “як визначний үчень радо помагав менше здібним товаришам”. Це вже була така його “доля”, що Сосновський скрізь і завжди “у багатьох відношеннях перевищував людей свого оточення”, як про це згадує у своєму спогаді Р. Рахманний (“Свобода” ч. 165, р. 1975), тож були навколо нього завжди ті, що їм треба було помагати і... брати їхні помилки на себе.

Він любив допомагати іншим. Не один автор, який прислав недосконалу статтю, бачив її надрукованою в лїпшому вигляді, особливо, коли йшлося про үточнення фактів, перевірку цитат, стрункішу форму цілого твору. Це саме ставалося з багатьома репортажами. Якщо подія була цікава і цінна для газети, д-р Сосновський писав репортаж сам, а підписував того, хто мав бути автором та подав сирий матеріал. Снүючи все далі і далі низку спогадів про цю Людину рідкісних душевних якостей, Людину — з великої літери, бо великої внутрішньої краси, і слухаючи відгуки численних людей, що знали його, приходиш до висновку, що він справді був “не від міра сього”. Тому слова некролога з Філядельфії майже ідентичні зі словами некролога з Вінніпегу, хоч писані обидва незалежно один від одного в тому самому часі: “Це була гарна, добра, шляхетна людина, прекрасний друг і приятель, щирий і відданий український патріот”. (Л. Шанковський); “Михайло Сосновський був обдарований гарною, лагідною вдачею. Своєю приязню, дружнім відношенням і чарівною усмішкою з’єднував собі друзів, приятелів і мав їх багато. І тому так жалко й сумно, що раптом цієї гарної повноцїнної людини не стало. А таких як він нема кому заступити” (Стефанія Бүбнюк).

Але разом з добротою — це був і безстрашний воїн за правду, галантий борець за українську вивольнү справу, людина завзятої енергії, ініціативности, яка ніколи не залишала незакінчених діл.

Про д-ра Сосновського треба говорити і як про науковця, і публіциста, і діяча. І тут знову чүється не випадкова одностгїдність всіх, хто про д-ра Михайла Сосновського висловлювався.

Згадуваний вище проф. Л. Шанковський писав: “Несподівана смерть... вирвала з рядів організованої української громади одного з її найвизначніших і найвідданіших працівників. Вона безжалісно позбавила українську громаду розумного і вдумливого журналіста, статті якого були прикрасою цих сторінок, на яких вони друкувалися, надійного й повного творчих задумів видатного науковця, що своє блискуче перо бажав присвятити справі висвітлення, занедбаної у нас, історії української політичної думки, і, врешті, енергійного, запального, але й толерантного й товариського, а головне діяльного працівника — борця за українську вивольнү справу”.

Ред. Іван Кедрин-Рудницький сказав перший над відкритою труною дорогого його молодого Друга слова, що потім були повторені численними іншими промовцями, що сл. п. Михайла Сосновського нема ким заступити. Він підкреслив конструктивізм д-ра Сосновського, “рідкү в нашому сүспіль-

стві ризику вдачі — совісності й об'єктивізму", його "подивигідну докладність" в проаналізованні життя й діяльності, багатющої публіцистичної спадщини Дмитра Донцова. Підкреслив І. Кедрин і таку ж подивугідну докладність Сосновського в аналізі трьох з'їздів наших найбільших політичних партій, що її дав у серії статей "Між оптимізмом і песимізмом" у "Свободі", остання з яких появилася в газеті напередодні фатального дня, 24-го липня 1975 року...

Про незаступиму втрату писала і "Сучасність" (ч. 10, 1975): "Українська еміграційна журналістика і публіцистика втратили одного з найвидатніших своїх діячів, людину талановиту і з широким діапазоном думання, незвичайно активну і працездатну, і водночас чи не єдиного в нас серйозного дослідника історії української політичної думки".

Президент СКВУ о. д-р В. Кушнір ще в 1970 році високо оцінив вклад Сосновського у працю Світового Конгресу й діяльність на зовнішньо-політичному українському (міжнародному) відтинку.

Про це писав вінніпегський "Постул" 1-го лютого 1970 року ось що: "Д-р М. Сосновський... зміг не тільки придбати за час свого тут побуту щире пошану українців Вінніпегу, але й справді покласти підвалини під дію Світового Конгресу Вільних Українців у дальшому. Він зумів нав'язати контакти і відвідати всі країни поселення українців у світі (з винятком Австралії), побувати з делегацією СКВУ на Раді Комісії Прав Людини в Тегерані, переговорити українську справу та різні її аспекти з безліч політичними діячами, виробити ряд меморарів до ОН і політиків великодержав, створити низку кінцевих комісій для праці СКВУ та постійно інформувати українську і чужу пресу про працю СКВУ і важливіші події в українському житті в Україні та поза її межами". Ці вимовні слова свідчать про д-ра М. Сосновського, як діяча великого формату і в час перед його працею у "Свободі", в час канадського періоду його життя. Президент КУК-у о. д-р Кушнір, митрополит кир Максим, ред. І. Сирник та інші видатні канадські діячі "в один голос підкреслювали, що саме завдяки праці д-ра М. Сосновського СКВУ 'став на ноги' і є дитиною, яка дає всі надії росту та розвитку". Я навила цей довгий пасаж для того, щоб показати читачам, що все це гарне, що говорили і писали про св. п. Михайла Сосновського відразу після його смерті, не було лише даниною жалібній події "для годиться", бо "де мортуіс аут бене аут нігіль", а що він своїм повним змісту життям, заслужив собі на цей салют від найвизначніших українців.

У СКВУ вбачав д-р Сосновський той спасенний громадський сектор, що мав стати ліком на хворобу монопартійности, уважаючи, як Медісон перед ним, що "тиранія — це скупчення всієї влади в одних руках". Михайло Сосновський боровся за "розподіл влади", за створення загально-українського центру, який уможливив би активізацію й політизацію української діаспори, бо в цім бачив заповірю вдержання і росту українства на поселеннях. Великий вклад Сосновського в СКВУ, "єдиний в своєму роді", зауважили й у Києві. У брошурі "А галасу було", що вийшла в Києві 1974 року, чільне місце приділено Сосновському...

Другим полем його зацікавлення були **Об'єднані**

Нації, бо це ж міжнародні справи, якими цікавився постійно, як науковець (його 272-сторінкова книга на тему проблеми і перспективи української зовнішньої політики — "Україна на міжнародній арені" вийшла ще в 1966 році), як журналіст-публіцист (він постійно збагачував нашу пресу своїми вдумливими аналітичними статтями, і був одним з перших, що висунув нові думки в ліджоді до китайської проблеми, не боячись стати "єретиком", виступивши проти "тайванської любови" середовища т. зв. Визвольного Фронту) і як діяч (адвокат А. Семотюк збирався до Нью-Йорку з великими надіями на допомогу д-ра Сосновського в праці новоствореного Бюро СКВУ при ОН). І цю ділянку праці д-ра Сосновського зауважили в Києві: Леонід Лещенко пише три роки пізніше від Сосновського одноіменну книгу про "Україну на міжнародній арені" та шукає побачення з Сосновським, щоб поговорити немов би то про канадську демографію. Півроку пізніше Сосновського не стало...

Третім важливим зацікавленням М. Сосновського, як діяча, науковця і журналіста було наше **високе шкільництво**: Гарвард, УВУ, НТШ і УВАН мали в його особі ентузіаста.

Четверта любов Сосновського — це **Сеньйорат ТУСМ-у**. Це був останній місток до "націоналістичного минулого" Сосновського, терен, де зустрічався з колишніми партійними товаришами, остання кладка до ЗЧ ОУН, з якої його несправедливо усунули... В оздоровлення ОУН вірив, як вірив і в її неминучу, так гаряче бажану ним демократизацію. Треба тут ствердити, що Михайло Сосновський уважав наявність політичних партій в українському житті за потрібну і закономірну. Проте він виступав проти монопартійности, відважно лоборюючи тоталітаризм "чинного націоналізму", протиставляючи йому націоналізм гуманний, демократичний. Цій боротьбі він віддав 30 років свого життя, починаючи від ранньої юности до 1971 року, коли його "адміністративним порядком" усунуно з ЗЧ ОУН.

Сеньйорат Товариства Української Студіюючої Молоді ім. Миколи Міхновського (ТУСМ) своїм завданням ставить студії проблеми українського націоналізму. Тож з ним була пов'язана кипуча діяльність Сосновського як ідеолога цього Т-ва, у пов'язанні з ним була й праця М. Сосновського "Дмитро Донцов — політичний портрет". Книга появилася в 1974 році. Це 419-сторінкова монументальна праця, надзвичайно солідно і совісно опрацьована. Її оцінили знавці, як найкращу книжкову появу 1974 року.

І звичайно, найважливішою ділянкою діяльності редактора Сосновського в його останні три роки життя, була "**Свобода**" — наш справді єдиний щоденник у вільному світі. "Свобода" стала з-поміж усього його найголовнішою турботою і улюбленою справою.

Дружина д-ра Сосновського, пані Оксана, в листі до ред. А. Драгана, що його він дав мені прочитати, в сороковий день трагічної загибелі її Мужа писала: "Пролягом цих двох-трьох років я бачила і відчувала, як дуже він був потрібний щоденникові і як щоденник був потрібний йому. Я бачила, які обильні плоди родила його праця, а з другого боку, як ця "Свобода" ставала йому необхідна, ста-

вала його життям"... У тому, що д-р Сосновський так віддано ставився до "Свободи" і до редактора Драгана є своя причина.

Михайло Сосновський був журналістом з покликання, з Божої ласки. Він не тільки мав що сказати й умів те сказати, але він і мусів говорити. Він був професійним редактором-журналістом і для нього газета була абсолютно необхідною. Як капітан-мореплавець не уявляє собі життя без корабля, так і дійсний редактор не може мислити себе без газети чи журналу. Рік 1968-ий в житті Сосновського був кризовим роком. Це якраз тоді сталося те, про що писав Р. Рахманний у "Свободі" у спогаді про Михайла Сосновського "Перехрестки шляхів нашого життя": "Людина його таланту, енергійності, ініціативності і з незалежними фінансовими засобами не могла зникнути з обр'ю українського життя, і то не лише як журналіст. Михайло Сосновський мав прагнення стати одним з керівних діячів української еміграції".

Отже, це був рік 1968-ий! Рік, в якому Сосновський кандидував до Проводу ЗЧ ОУН. Пізніше прийшло непорозуміння і конфлікт з деякими членами Проводу ЗЧ ОУН. Сосновський був змушений відійти. Отак рухнула будівля, яку він будував протягом усього свого життя, починаючи з юнацького віку.

Але такі, як Сосновський, не уступають із поля бою добровільно! На їх поставу дивляться інші, слабкіші й молодші: для них треба служити прикладом. Треба будувати все спочатку.

Етапи цього "повороту з мертвих": початок праці над науковою монографією про Донцова. Це буде капітальний твір, вичерпна і докладна, речео-об'єктивна аналіза не тільки постаті Донцова, але і цілої доби нашого відродження XIX-XX століть. Науковець у Сосновському тріумфував. Як діяч — він із самозреченням працюватиме в Секретаріаті СКВУ на посаді виконавчого директора. Але журналіст! Журналіст!!! ...І тоді до нього несподівано прийшов лист: писав головний редактор "Свободи" А. Драган, пропонуючи працю в щоденнику. Зворотною поштою відповів Сосновський: "Якраз сьогодні я повернувся з Торонта і застав Вашого листа, в якому Ви "застрілили" мене своєю пропозицією... Найперше щодо Вашої пропозиції. Від того часу, коли я залишив працю в "Гомоні України", моє заінтересування журналістичною роботою мало фактично характер "гоббі", хоч на протязі останнього року я більше уваги і часу присвячував цій ділянці. Про будь-яку постійну роботу на цьому полі я й не гадав, але мушу відмітити, що Ваша пропозиція мене справді зацікавила, і за неї я Вам дуже вдячний... Ваша пропозиція відкриває цілком інакшу можливість...".

Лист ред. Драгана — це був дружній поклик, надійна рука, яка допоможе вийти з тісного кола, що звужувалося, намагаючись задішити Сосновського — "дисидента"! Це був хоч далекий, але надійний берег, до якого пливатиме, не зважаючи на "супротивні вітри"...

Аж в 1972-му році прийшла пора "Свободі" відкрити браму навістіж для Сосновського. І тут він дійсно знайшов себе. Це було щоденне, щогодинне прямування вгору, розправлення крил в потужному леті.

Пам'ятник на могилі сп. п. Михайла Сосновського на Українському Православному Цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Брук, США, посвячення якого відбулося 12-го червня 1976 року.

Із сторінок "Свободи" він щодня обзивався до кількадесяти тисяч українських читачів своєю вдумливою передовицею. 250 передовиць на рік виходило з-під його пера! Формував, формулював, скеровував, скріплював ту громадську думку, дбав про її ріст і розвиток.

Думка, незалежна думка — страшний ворог кожної диктатури!...

"Тільки розумно, постійно і чесно інформована громада може зберігатися, рости, набирати сили й рівночасно творити основи для праці журналіста", — казав він у своїй доповіді на конференції українських журналістів під час першого СКВУ в 1967-му році.

Його журналістичний дорібок у "Свободі" поважний: в 1975 році за неповних шість місяців появилася самих статей д-ра Сосновського або їх продовжень у 30-ти числах газети, у 1974 році — в 41-му числі, в 1973 році — в 36-ти числах, в 1972 році — в 41-му числі.

В той сам час тут же друкувалися його численні невідписані матеріали, а також чимало статей і есеїв поза "Свободою", в журналах і збірниках.

"Я вирішив писати тільки те, що я думаю і що я хочу сказати. Наша громадськість потребує жур-

налістів і публіцистів, які б писали і говорили свою думку, а не популярні трафарети", — сказав М. Сосновський Р. Рахманному на зустрічі під час МекМастерської конференції про сучасну Україну в університеті в Гамілтоні, в жовтні 1974 р. — Так Сосновський завжди висловлював думку і вмів ставити всі крапки над "і".

Українська політична думка в особі Сосновського мала свого жертя і адоратора, лицаря без страху й без догани. У своєму "Відкритому виясненні порядком самооборони", яке було опубліковане в паризькому "Українському Слові" восени 1975 року, згодом в "Нашому Голосі" в Трентоні та "Новому Шляху" в Канаді, Михайло Сосновський писав: "Український публіцист і журналіст у вільному світі повинен мати відвагу, не зважаючи на особисті труднощі, неприємності, а навіть прикрасі, шукати нових шляхів та оформляти нові концепції для нашого громадського і політичного життя. Без цього наше суспільство завжди буде йти в хвості подій у світі і завжди платитиме жертвою тих сил і чинників, які нас випереджатимуть".

Ми не мали і не маємо багато таких як Сосновський і ми не вміли його уберегти від передчасної смерті. І зовсім не "абсурдом" звучить страшний здогад про його неприродну смерть, і сильна підозра, що це було політичне вбивство. Ті сили, що зацікавлені, щоб українці "завжди йшли в хвості подій", мають довгі руки...

Про багато справ, про які я тут згадала, я довідалася шойно після його смерті, на жаль, а про багато інших — ще не слід говорити. Хоча хочеться вірити, що містерія цієї великої болючої втрати буде вияснена, що правда переможе.

Наш великий і незабутній Друг любив правду понад життя, любив Україну і її людей. Не ненавидів нікого, навіть тих, що нищили його на кожнім кроці — дрібні заздрісні люди. З двох рушій, що рухають всіма людськими починаннями: любові і ненависти, вибрав собі перший: Любов. Ненавистю руйнується — лише любов'ю можна будувати. В нас трафаретно апологети ненависти повторюють за Лесею слова, що їх "любов ненависти навчила"... забуваючи, що власне Леся передусім має такі слова: "Одвага наша — меч, політий кров'ю, бряжчить у піхвах, ржа його взяла. Чия рука, порушена любов'ю, той меч із піхви видобути здола?" Рука, порушена любов'ю! **Не ненавистю!** За своє коротке життя ця добра, шляхетна людина за свій корисний труд для нас усіх зазнала чорної невдячності. Невже і смерть не вдовольнила "алчущих крові"? То тут, то там чорна злоба не вгасає...

Іван Франко знав це страшне прокляття над нашим народом:

"Як кропива ви руку жжете,
Що мов цвіт вас плекає,
Як бугай бодете пастуха,
Що вам паші шукає...

Во коли вас осяє Господь
Ласки своєї промінням,
Ви послів і пророків його,
Поб'єте все камінням.

Кожну ж крапельку крові тих слуг
І чад своїх найкращих
Буде мстити Єгова на вас
І на правнуках ваших".

І пише далі український Мойсей, що Єгова: "Буде бити і мучити вас, аж заплачете з болю і присягнете в гору чинить його праведну волю..."

Чи ж не б'є? Чи ж не мучить?...

Ставши сам на світлих висотах і свободи, і чести, великий гуманіст Михайло Сосновський бажав бачити поруч себе всіх українських людей, на цьому кам'янистому шляху він впав, лишивши пам'ять про себе серед нас назавжди. І ми, що знали його близько, дякуємо Провидінню, що існували "перехрестки шляхів нашого життя". Тому повторимо за головним редактором "Свободи" думки його редакційні "Слово на прощання" для мертвого Товариша, Колеги й Редактора:

"Світлої пам'яті Михайло Сосновський вийшов з покоління, яке народилося великої години з пожеж війни і полум'я вогнів, він не тільки теоретично прийняв, але й практично здійснював присягу того покоління: збудеш Українську Державу або згинеш в боротьбі за неї! Михайло Сосновський здійснював цю засаду не вогнепальною зброєю, але тим грізнішим і ефективнішим від усякої зброї — пером, якого вже Наполеон боявся більше ніж сотні багнетів. Здійснював він це, складене в своїй юності, приречення кожного дня, кожним своїм словом і кожним своїм вчинком, власне засвічуючи світло знання і істини, щоб іншим освічувати шлях до великої Мети".

**СКОРИСТАЙТЕ З ВИПРОДАЖУ
ЦІКАВОГО ВИДАННЯ!**

МИХАЙЛО СОСНОВСЬКИЙ

ДМИТРО ДОНЦОВ — ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ

Перша того роду вичерпна студія про політичну філософію ідеолога українського націоналізму Дмитра Донцова.

Перша частина: Дмитро Донцов у суспільно-політичному житті України. — **Друга частина:** Концепція української політики й ідеологія "чинного націоналізму" Дмитра Донцова. — **Джерела:** Іменний і предметний покажчик. Бібліографія творів Д. Донцова і видань, у яких він співпрацював.

Книжка зустрілася з високою оцінкою критики.

420 сторінок **тверда обкладинка**
Нормальна ціна: \$12.00
Випродажна ціна: \$8.00

Замовлення разом з оплатою (чеком чи грошовим переказом) слати на адресу:

Mrs. O. Sosnowsky
11 B Cannon Rd.
Toronto, Ont. M8Y 1R8

Та хто б, згаданих теревеніз слухаючи, подумав, що цей "рай світа", оця "красная і всякими благами избылоговашая земля", "край, где все обильем дышит", оця незвичерпана, здавалося б, скарбниця усяких благ земних — періодично, з досить навіть невеличкими інтервалами, голодує, що голод дуже звичайним буває гостем на цих ланах розкішних та нивах родючих?! А тимчасом справді так було, так і по цей день тягнеться: вже на наших очах, п'ять років тому, Україна видержала звичайний пароксизм голодної пропасниці.

В мире есть царь: этот царь беспощаден,
Голод — названное ему!

Цупко держить цей лютий цар людськість у своїх кошавих обіймах, то підганяючи її по шляху поступу, то штовханнями спихаючи на дно здичавіння, роз'єднання, розтічі, розбрату. Тим цупкіші обійми його, тим дужче вони долягають, що менш між людьми солідарности, що вищими їх тинами переділено та порізнено, що менше зв'язані вони між собою просторами свого перебування. Останні десятиліття західня напр. Європа вже майже не знала, що таке голод, як масове соціальне лихо, тимчасом як схід, — не той навіть глибокий схід азіатський, а європейський схід, величезна просторинь колишньої тюрми народів — по-давньому періодично, через кожний, приблизно, десяток років терпить од неврожаю, гине од голоду, видає незчисленні жертви неситому цареві-голодові. Відомий бундючний вираз Ів. Аксакова, що "на святой Руси никто еще не умирал от голода", був тільки порожньою фразою, бо дійсність раз-у-раз супротивилася тому давала приклади.

Не новина для нас — голодувати, і скільки сягає колективна пам'ять нашого народу в глибінні віків — стривається вона там рясно з цим ворогом людським, одбиває ці зустрічі в письменстві, починаючи з прадавніх, мало не доісторичних часів. Не раз наш літописець записує на пам'ять потомним поколінням, що "бысть гладь по всей области Русьстей", або — "гладь бысть велий". Маємо в старому нашому письменстві навіть белетристичні оповідання, що зародилися на голодному ґрунті, — так, напр., у Патернику Печерським надзвичайно з побутозого боку цінне житіє Прохора-Чудотворця, "иже отъ зелія, глаголемаго лебеда, творяще хлѣбъ сладкій, отъ пелла же соль молитвою своего". Житіє оповідає, що за князювання Святополка Ізяславовича в Києві багато чинилося кривди людям, а через те і половці київську землю плюндрували, та і в середині почалися заколот та чвари, "яко быти тогда гладу многажды и скудости веліей въ Россійской земли". І прийшов тоді до Києва у манастир Печерський св. Прохор, і зарікся, до чернечого стану вступаючи, щось інше їсти, окрім лободи, і прозвано його Лебедником. Святий робив собі влітку на цілий рік запас лободи і тільки в церкві брав трохи проскурки. "Вида же Богъ терпѣніе святаго въ толицимъ воздержаніи, претвори ему горестъ оную хлѣба, творимаго изъ сладость, и бысть ему вмѣсто печали радость". Та чудо на тому не стало. "Приспѣ, — оповідає житіє, — въ

Россійской земли при всегдашнихъ бранехъ гладѣ великъ, яко того ради смерть належаше людемъ". І зародив Бог, щоб прославити свого чудотворця, лободи того року "паче иныхъ лѣтъ", і зібрав святий Прохор лободу, молов її власними руками, пік з неї хліб та й роздавав людям "неимущимъ и изнемогающимъ отъ глада". Бачивши цеє, люди й собі почали були пекти з лободи хліб, та не могли його їсти, "горести ради". Пішли до святого, і він усіх наділив свого печива хлібом — "и всѣмъ яденіе тоє сладко, аки бы съ медомъ смѣшано было, являшеся: яко не тако хотѣти имъ хлѣба изъ пшеницы сушаго, якоже сего отъ былія испеченнаго руками блаженнаго Прохора".

Та не завжди так іділічно минав у нас голод, даючи тільки привід до божого чуда. Бувало звичайно гірше, а часто і дуже таки гірше. На одній старій книзі ("Миръ человекъ съ Богомъ" Інокентія Гізеля") проти заборони їсти "человѣческое тѣло", якийсь пильний читач дописав: "Але в великий голод і людей люди їдять, як було під Кремлянцем Берестецького літа (Алпо 1651)". Жахом віє від цієї лаконічної нотатки... І вже сама її випадковість показує, до чого доходило у нас під час голоду, а надто в такі роки, як отой 1651 рік війни, погрому козаків під Берестечком та, видно, загальної руїни господарства на Україні.

Цих кількох ілюстрацій з старого нашого письменства буде досить, щоб уявити собі, що діялось у нас за голодних років у старовину. Століття по століттю минало, регулярно — з малими інтервалами — несучи з собою лютий голод, виснаження й хвороби та смерть на цю розкішну землю, в той "край, где все обильем дышит", якусь страхітну виставляючи антитезу між розкішшю природи та злиденним на лоні тієї природи життям людини. Чому так було — не моє діло тут про це говорити. Скажу тільки, що наше нове письменство, од найперших своїх заступників почавши, цю антитезу виставило на позен зріст і в не підмальованому, а таки в справжньому вигляді показало ту страшну правду, яку висловив був про Україну один з найкращих її працівників оцими словами: "весело й хороше там на світі божому, та погано жити там людям" (Ів. Нечуй-Левицький). Воно ж і підкреслило, що серед тієї "погані" надто велику силу посідає отой невблаганний цар, що на ім'я йому — Голод.

Жадного, мабуть, українського, з визначних, письменника немає, який не стявся б у боротьбі з цим ворогом людським, свого слівця не докинув до старої й вічно нозої тії "проблеми голоду". Коли читаєш українських письменників, то не "край, где все обильем дышит", стає тобі на очі, а швидше якась юдоль плачу, лиха злиднів, нестатків і того спорадичного голодування, що втіленим немов контрастом стоїть до багатой природи, до родночі землі, до всіх розкошів краю. Різниця хіба в тому тільки, як підступає той або цей письменник до цієї всім однаково близької теми. Одні беруть голод, як з'явище індивідуальне: голодує людина, — чимало сторінок, знайдемо напр. у Грінченка, в Бордуляка, у Франка, в Коцюбинського, у Вишниченка, які й Гамсунові

не зіпсували б його "Голода", цього найяскравішого в світовому письменстві образу голодної людини. Інші ж не обмежуються індивідуальною психологією й беруть голод, як страшне лихо соціальне — голодують маси, — як масову подію, як свого роду пошесть, яка відразу посідає великі простори й цілі корми людей, що беспорядно борсаються в кошавій руці потужного ворога. Нас цікавить тепер саме оце друге освітлення проблеми і через те до цієї категорії письменників ми й обернемось.

II

Тепер Еней убрався в пекло,
Прийшов зовсім на інший світ...

Це був перший герой нового українського письменства. Але й він знав уже добре, що таке голод: не дурно ж, вибираючись у дорогу до пекла, дістає він компетентну пораду од Сивили, "ясного Феба попаді":

Візьми на плечі з хлібом клунок,
Нехай йому лихий прасунок,
Як голодом нам помирать.

І от по дорозі ще до пекла, перед порогом його, зустріли навантажені клунками мандрівці наші — Смерть із почтом, "який у її мосці єсть":

Чума, війна, харцизтво, холод.
Короста, трясця, парші, голод...

Голод замикає собою, немов фланговий у вишикованій добре лаві, першу низку соціальних нещастя:

За цими ж тут стояли в ряд —
Холера, шолуді, бешиха
І всі мирянські, знаєш, лиха,
Що нас без милости морять.

(“Енеїда”, пісня III).

Котляревський кидає саму тільки згадку про голод, але таку згадку, що ясно показує погляд письменника. Для його це — мирянське лихо". Уже у Котляревського воно виходить поза межі індивідуального життя й займає передне місце серед масових ворогів людськості, що обступили почесною вартою Смерть. У тій картині, що малює "її мость" із потужною її челяддю, голод поставлено не ізольовано, не одинцем, а в ряду з іншими бичами людськості, як одне з кілець того жахливого ланцюга, що сповиває й зв'язує людину. Маємо тут не випадкову згадку про голод, а вже справжню "голодну проблему".

Але вернемось на землю.

І тут, на землі, Котляревський теж не забув згадати про страшного бича людськості, — правда, в зм'якшеному світі спогадів, як про лихо вже минуле. Його обдерті й осмалені троянці на дозвіллі проміж співів та розмов про Сагайдачного, про Січ, про всякі пригоди військового життя залюбки згадують і про те,

Як під Бендер'ю воювали,
Без галушок як помирали
Колись, як був голодний год.

(Пісня III).

Видко, не дивина то була для них голодувати, і звичну цю традицію тільки легеньким натяком, як річ зовсім буденну, збув перший нової нашої літератури письменник. Далі пішли зате вже його наступники.

"Ніхто не забуде голодного году, що Бог послав нам за гріхи наші, — так починає одну з своїх повістей Квітка. — І як забути біду таку, що й діди наші не терпіли, та не дай Боже й унукам та й усьому роду і чути про таку лиху годину". Звичайно, Квітка, як і всюди в своїх творах, і тут шукає моральної науки, і тут повно у його властивого йому дидактизму та божкання. Але знаходимо поруч і реальну картину страшного, в своїх проявах справді "мирянського лиха". Уже з весни — "заранне стало сонечко припикати, неначе о правій середі, а ще тільки середохрестя. Яка була мерзла земля, зараз уся порозтавала, та усе ж то — уранці туманцем, удень сонечком, увечері морозцем — повиягувало з неї усю сирість, усю влагу: от висохла зараз земля, що аж пил іде". Зазирає вже у вічі людям посуха, передччття лихої години реальним робиться фактом. Чим одвернути його? Нема іншого у хлібороба способу, як молебствування та охкання та плач. "Де були колодязі і на ставку — усюди воду посвятили", далі взялись і "лани окропляти". "Усі, усі пішли зо-хрести у поле. А в полі ж що?... Господи милостивий! Аж сумно... Ріллі, куди не глянь, усюди чорніють. Озиме увосени через засуху не сходило, коли ж яке й зійшло, так що на ниві можна перелічити, так і те покорявіло і під ногами хрустить. Видно, вже дуже видно було, що коли не помилює Господь милосердний, то не буде з нього пуття. А яровини і не питай". Що далі час ішов, то гірше ставало, пішли суховії і все зв'ялили й посушили. "Минулися і Троїцькі святки — не посила Господь милосердний дощу, хоч і молитесь народ. Прогнівали Царя небесного! Ні на що вже надіятись! Попропадало все і на полі, і по вгородах. Біда людям, біда й скотині! Не буде овсі ні хліба, ні на зиму огородини, не буде і паші скотині!" А нарешті "прийшли і жнива. Не доведи, Господи, до такої жатви до кінця віку всякого православного християнина, та й самих турків, французів, німців і таки усякого чоловіка!... То не жнива були, а горе і біда!... Ніхто й не думав серпів лагодити. Вийдуть на нивку, мужик тою косою маха-маха, аж геть пройде... а жінка за ним геть-геть підбира, та на-силу той сніп зв'яже, та такий що й мала дитина додому донесе; ще ж і перевесла з бур'яну. Так як викосють нивку, пов'яжуть снопи, поскладають у копи... та й ниву поливають і копи змочують гіркими слізьми; бо було посіяно, приміром кажучи, шість міщечків, а коли вимолотиться насіння, то й гаразд, бо снопи такі, що за вітром полетять, сама солома. Багато й такого було, що й косою не зачепиш: рвали люди, вибираючи по стеблині. Так тут вже жди добра!"

На тлі цього неврожаю та голоду переходить перед нами філантропічна діяльність Тихона Бруса, змалюваного у Квітці з звичайним у цього письменника тенденційним моралізуванням. Але поруч Бруса знайдемо там і інші постаті, далеко вже реальніші й правдивіші. Це насамперед "хазяїни" — жмикрути, що надумали були на "мирянському лихові" поживитися, скупивши весь хліб і продаючи його з великою наддачею голодним. Ще краще показано ту метушню бюрократичну, що знялася була, коли дізналось начальство про голод по селах. Моралізатор віддав тут своє місце побутовому письменникові, що мимоволі з посміхом дивиться на те чиновницьке хазяйнування. "Господи милостивий, як то тут пішло! Зараз наїхав справник з панамі і попереписували, скільки в кого у сім'ї душ, скільки є у кожного хазяїна хліба, і розчитали, на скільки його стане, та й дали на всяку сім'ю бумагу, щоб як у кого не стане свого хліба, так вольно йому брати з магазей по стільки й по стільки на місяць. У кого ж не було вже нічого, тим приказано зараз давати. Настановили до магазей начальних, та все з панів та письменних, щоб і щот знав, і товк дав" ("Добре роби, добре й буде"). Дарма, — довелося б хіба тими наперами живитись людям, коли б не Брусова до мирянського лиха горливість та спочуття. І на людяній статі Бруса й сам письменник ніби спочиває, і в читачів своїх хоче впоїти думку, що єсть такі люди, які не становлять свого щастя на нещасті ближнього.

Інакше дививсь Шевченко. Він село знав не з ганків панського будинку, а своїми ногами переміряв мало не вздовж і впоперек Україну й бачив насправжки, як живуть люди у тому пишному "раю". І у нього не раз зірветься було прикре слово про ті ідилії, що творили нетямущі ідеалізатори або просто невидючі люди про народне життя.

За що, не знаю, називають,
Хатину в гаї тихим раєм:
Я в хаті мучився колись,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози! Я не знаю,
Чи єсть у Бога люте зло,
Що-б у тій хаті не жило?...

("Якби ви знали, паничі")

А тимчасом — мов на сміх ту хату раєм називають! Сам Шевченко не раз якими фарбами живописав українське село, — "Село і серце одпочине", — але ж бачив він і іншу сторону медалі й часто ясний малюнок був йому потрібний тільки заради контрасту до понурої дійсності.

Аж страх погано
У тім хорошом у селі:
Чорніше чорної землі
Блұкають люди, повсихали
Сади зелені; погнили
Біленькі хати, повалились;
Стави бур'яном заросли.
Село неначе погоріло...

("І виріс я на чужині")

Це звичайна, буденна картина села. А що ж робиться у ньому, коли завітає ненажерний цар-голод? Гуляють багатирі, гуляє панство, справляючи свій бенкет під час чуми —

"Гуляє князь, гуляють гості,
Ревуть палати на помості,
А голод стогне на селі...

І стогне він, стогне по всій Україні,
Кара Господева; тисячами гинуть
Голодні люди. А скирти гниють,
А пани й полову жидам продають
Та голоду раді, та Бога благають,
Щоб ще хоч годочок хлібець не рожав,
Тоді б і в Парижі, і в іншому краї
Наш брат хуторянин себе показав!...

— — — — —
Минають літа. Люди гинуть.
Лютєє голод в Україні,
Лютєє в княжому селі.

("Княжна")

Те, що у Квітці ми бачили, як епізод, що розпустився й зник у Брусівій ідилії, те у Шевченка вже на перше виступає місце, і навіть діяльність княжни, що сизою голубкою "село облетіла" і привітала та нагодувала голодних — не осяяне тьмяну оту картину. Тут якраз це епізод, що більш хіба вирізняє страшні образи голоду та використання його серед членів паразитарної кляси.

(Далі буде)

"МІЖ ОПТИМІЗМОМ І ПЕСИМІЗМОМ"

Нове видання творів М. Сосновського

Під таким заголовком появиться цього літа у серії Бібліотеки Українознавства Наукового Товариства ім. Шевченка об'ємиста книжка — вибірки писань Михайла Сосновського, що охоплює частину його творчості за роки 1968-75. Обкладинка в мистецькому оформленні Якова Гніздювського. Книжка виходить у триріччя трагічної і досі невиясненої смерті автора.

У 8-ми розділах книги порушено теми, що стосуються становища українського народу на Рідних Землях, питання української зовнішньої політики, імплікацій китайсько-советського конфлікту, нових напрямків у міжнародній політиці, Об'єднаних Націй та актуальних питань практичної політики й ідеології. Багато місця відведено есеям, статтям і деяким, досі недрукованим, доповідям, що займаються проблемами української діаспори в усіх аспектах її життя та шукають заходів, щоб зберегти її на майбутнє.

За словами Анатолія Камінського, що написав передмову до книжки, "вона є не лише зразком високоякісної публіцистики і журналістики, але й поважним вкладом у розвиток нашої політичної думки".

ПРО ВСЕ ПОТРОХУ

(Європейські враження)

Під час нашого тритижневого перебування в Західній Європі, ми відвідали Голландію, Бельгію, Люксембург, Францію, Швейцарію, Італію, Австрію і Німеччину. Територія всіх цих країн разом набагато менша від США чи Канади. Не встигнеш розігнатися автом, як опинишся на території іншої країни. Для подорожуючих потягом чи автобусом є спеціальні знижки на квитки. Але найкраще подорожувати автом. Не треба турбуватися, щоб бути на призначену годину на станції, щоб була зарезервована кімната в готелі, щоб не тягатись з валізками по всьому місті, шукаючи нічлігу, чи про інші речі. Дороги в центральній Європі добрі. На них, так як і в США чи Канаді, великий рух. Всі авта європейського виробу — малі. Лише деколи зустрінеться на дорозі велике американське авто. Їхні малі авта економніші й зручніші для старих міст Європи, де вулиці стиснуті старезними будинками.

В деяких країнах на автостадах можна їхати зі швидкістю, яка кому імпонує. Для нас, що призначені їздити 55 миль на годину, мотористи Європи не їздять, а літають.

Колишніх кордонів між державами, з різними перевірками, майже не існує. В багатьох випадках, на бічних дорогах, при переїзді з одної країни до другої, на кордоні навіть не запитують куди їдете, звідки й чому. Переїзд американсько-канадського кордону забирає більше часу і мороки як переїзд кордонів в Європі.

Ми зупинилися пообідати, перший раз в Голландії. Побіч мотелю — ресторан. У ресторані на столах брудно, їжа не надзвичайна, а дорога. Нас це здивувало. В інших країнах ресторани були чисті, хоч ціни високі скрізь.

Ночували в готелях та мотелях. У кожній кімнаті переважно одне подвійне ліжко, або двоє односпальних. Нам, чотирьом, приходилося скрізь брати дві кімнати і платити за них від 30 до 45 доларів за ніч. У ціну кімнат переважно входить і сніданок — кава чи чай, сир та булка з мармелядою. З ночівлею перший день нам не везло. Об'їздили увесь Амстердам, столицю Голландії, і не знайшли місця в готелях чи мотелях. Зупинилися в пансіоні, в приватному домі голландської родини, яка має кілька вільних кімнат для ночівлі. В цей спосіб у багатьох країнах родини заробляють чи доробляють на прожиток. Ті, що ночують, мають сніданок у родинній кухні.

У США навчання в школі кінчається в перших тижнях червня. В Європі діти ходять до школи довше. Коло портового міста Гаги в Голландії ми їхали до Мадуродаму — парку-міста ліліпутів. Ціле велике місто показано в мініатюрі. Все тут зменшене в 25 разів. Навіть трава, куці та дерева — карлики. Тут стоять репліки найвідоміших церков, соборів, палаців, замків та інших історичних будов.

Воно присвячене голландському лейтенантові Джорджові Мадуро, який прославився у війні проти німців. Він помер у 1945 році у концентраційному таборі в Дахау. Щоб увіковічнити пам'ять єдиного сина, батьки дали велику суму грошей на створення цього міста-парку. Воно відкрите для відвідувачів не лише як атракція, але й для виховних цілей для дітей та молоді. Як ми там були, туди приїхало кілька десятків автобусів з учнями з різних міст. У місті ліліпутів все в русі. На автостадах їдуть авта, каналами пливуть кораблі, на аеродромі — літаки різних компаній світу, через усе місто снують потяги, а довкола всього того сотні дітей і молоді зі своїми вчителями. Школярі своїм убранням та поведінкою не відрізняються від учнів американських шкіл.

На мості через канал, що перегороджений шлюзами, піднімаються та опускаються кораблі. Коло цих шлюз завжди скупчується багато людей. На березі стоїть кілька написів різними мовами, щоб берегтися злодіїв, які можуть випорожнити ваші кишені.

В Європі, як і в США, коло місць, де буває багато людей, продають різні солодощі та сувеніри. Хоч корови скрізь дають однакове молоко, молоко в Європі жирніше, не розбавлене водою, і його чомусь дають теплим. Здається, що принесли його від шойно виденої корови. "Мілкшейк" має інший смак, відмінний від американського — для нас несмачний, недобрий.

Як вам хтось скаже, що в Європі немає ніяких труднощів з долярами чи з подорожніми чеками — не вірте. Ми часто подорожували бічними дорогами. Менші дороги, через хутори та села, не є монотонні, красиві кольоритніші. На тих дорогах банків мало чи й взагалі немає. Від дванадцятої години до 2-ої майже скрізь закриваються крамниці, бензинові станції, банки, пошта, таверни та все інше на обідню перерву. В дорозі до Парижу, в малих містах у банках грошей не міняли. Як ми доїхали до більшого міста, настала обідня перерва. У нас не лишилося багато франків, а в суботу по обіді фінансові установи не працюють. У неділю ми витратили останні франки, і в Парижі, столиці Франції, маючи в кишені доляри, німецькі марки та подорожні чеки, але не маючи франків, не могли ні поїсти в ресторані, ні купити щось у склепі чи пекарні.

Щоб не попасти в подібну ситуацію в Італії, ми з'їхали з головної дороги в найближче більше місто, бо наближався кінець тижня, щоб придбати додаткових лір. На бензиновій станції розтолкували нам, де є банк. Але як не знаєш міста, а банків є лише кілька — не легко знайти. Ми зу-

пинилися коло двох поліцаїв (в Італії вони називаються карабінерами). Без знання спільної мови не легко розговоритись. Недалеко від нас стояла група учнів, хлопців і дівчат у віці від 13 до 15 років. Поліцаї покликали їх. Ходите, мовляв, до школи, вчитеся англійської мови, ось маєте нагоду поговорити з людьми й допомогти їм. Почали вони мішану італійсько-англійською мовою розтолковувати, де можна розміняти гроші. Але скоро шоста година і банки будуть закриті чи може й вже закриті. Одна дівчина твердила, що знає якесь бюро, що мало б бути відкрите. Їй хтось підказав, щоб повела нас. Вона говорила по-англійському слабенько, але розуміла більше від інших. Віддала свої книжки подругам, усіла до нас в авто і за яких 15-20 хвилин, ми з італійськими грішми, привезли її назад до друзів. За її допомогу я запропонував їй "тип". Вона відмовилася. Син та дочка кілька днів сміялися, що тато напевно замало їй пропонував, через те вона й відмовилась. Також подивлялися її відвагу, що сіла до чужих людей, у чуже авто.

Брошурки для туристів, які ми мали з США, радили найбільше берегтись злодіїв у Італії; рекомендували тримати дверцята "главкомпарменту" авто відкритими, щоб бачили, що там не сховано нічого вартісного. В багатьох готелях Італії на ніч адміністрація пропонує за два долари місце в гаражі для авто.

З замовленням їжі, яка є в Європі дорога навіть на американські долари, ми мали труднощі в Бельгії, Франції та Італії. Особливо в малих містах. Говорять вони лише своєю мовою. Ми пробували порозумітись з ними англійською чи німецькою, але вони не розуміли цих мов, отже ми часто говорили до них по-українському. Замовили ніби таке, що можна їсти, а принесли таке, що це ніколи не то що не їв, а й не бачив. На закуску замовляли солодке, яке в багатьох місцях виставлене на показ. А спробувавши, переконувались, що воно спечене чи воно начинене лікером чи іншими альгольними напійками. В Італії замовили фруктів. Принесли нам величезну миску зі сливами, бананами, помаранчами, яблуками, грушами й виноградом. Побіч неї поставили ще більшу миску з водою. Чи то для миття фруктів чи руки мити, — міркували ми... У Франції боялися, щоб не замовити щось з жаб, черепах чи інших подібних делікатесів. За скромний обід на чотирьох скрізь приходилось платити коло 30 доларів. За маленьку пляшку європейського лимонаду, кока колі чи "севен ап", яка в США коштує 35 центів, в Європі платили більше долара.

Не знаємо, хто в кого позичив, але в кожній країні бачили крамниці "супермаркети", подібні до американських. Є, правда, одна різниця. Кожний покупець мусить мати свою торбу чи паперовий капшук, який подає продавщиці й у нього

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

вона складає закуплене. Ціни на харчі також високі.

Хоч європейські авто зуживають менше бензину, як американські, але бензина в Європі удвічі чи й більше разів дорожча ніж у США. Найдорожча вона в Італії. Платні дороги є і в Європі, особливо в Франції та Італії. Неплатні дороги йдуть через міста, в яких великий рух, або крутяться вони горами та долинами. Платні дороги, автостради, йдуть прямо поза містами, проходять тунелями в горах та мостами над урвищами чи долинами.

Після війни, та й пізніше, в 1956 році, пришлося бачити в Італії, Австрії і Німеччині селян, що їхали возом чи орали поле кінями, волами, коровами чи, запряженими разом, коровою і конем. Тепер ми бачили лише трактори, комбайни, тягарові та особові авта.

Соняшник, — кажуть українці, — рослина України. На наше велике здивування, в Італії ми бачили безмежні поля, покриті соняшником. Люди міст і сіл, на наш погляд, живуть заможнок. Склепи повні різних товарів, як і в Америці. Ми ніде не бачили запущених околиць з попаленими будинками як в американських великих містах, де бідні негри та порторіканці, що не працюють і живуть на втриманні держави, для "розваги" палять будинки, грабують помешкання і прохожих. Там старі будинки втримують у доброму стані.

Вулиці міст — чисті. У Франції, Італії й Австрії ми бачили робітників, що вранці замітали вулиці та змивали бруд водою з протипожежних кранів чи спеціальних авт з бочками з водою.

Після війни в багатьох державах Європи всі мешканці були білі, хіба що там стояло американське військо. Тепер негрів можна побачити майже в кожному більшому місті Європи. Деякі з них напевно приїхали з територій колишніх колоній, а кольором ще темніші від негрів США.

Проїжджаючи країнами Західної Європи, ми зустрічали й українців. Їх там мало. З розмов у нас створилося враження, що молодь чекає, щоб якнайскорше здобути середню освіту й піти працювати. Про вищу освіту не думають. Через те, що їх там мало, самозрозуміло, немає ні шкіл українознавства, ні молодечих організацій. Діти та молодь, так як і наші, говорять між собою мовою держави, в якій живуть, а діти мішаних подруж по-українському говорять слабо або й взагалі не говорять, не дивлячись на те, що батько, чи мати — свідомі українці. Звичайно, бувають і винятки.

Мати авто в США чи Канаді — це не розкіш, а в багатьох випадках — потреба. У Європі автобуси, потяги чи трамваї доходять до найглухіших сіл та околиць. Все ж таки, багато українців мають свої авта. Хоч більшість не мають своїх будинків чи домів, як ми на північно-американському континенті, але живуть по-людському, в гарних домах, не гірше ніж ми.

Ми часто нарікаємо на різні неполадки в США, на високі ціни, високі податки та зідхаємо за Європою. Побувши в Європі, хоч і коротко, порівнявши життя тут і там, ми прийшли до висновку, що жити в Америці не зле.

3 ІСТОРІЯ НАРОДНОГО ОДЯГУ

Народний одяг — один з основних компонентів матеріальної культури, тісно пов'язаний з історією народу. Його стиль розвивався протягом століть, вбираючи багатовіковий досвід, засвоюючи кращі традиції. Він зберігає віками вироблену доцільність крою, пристосованість до природно-географічних умов, до щоденної праці людей; він відображає естетику народу, глибину його художнього почуття.

Наші предки шили одяг з тканини домашнього виробу; створювалися при тому різноманітні способи ткання, різні типи орнаментальної техніки. Художнє оформлення поєднувалося із структурою тканини та кроєм.

Історико-етнографічне вивчення одягу, крім практичного значення, має ще й теоретично-пізнавальне, що сягає глибини віків, виявляючи велике багатство цінних орнаментальних форм.

У початковий період розвитку людства, в епоху раннього палеоліту, на території сучасної України людина жила в печерах, зодягалася в шиті шкіри тварин.

Розвиток скотарства та землеробства уможливив згодом (мідний вік), використовуючи волокно рослин, перейти до ткацтва. Про це свідчать знахідки з трипільської культури (в епоху неоліту), зокрема відбитки тканин на днищах трипільського посуду. Трипільські глиняні фігурки також дають змогу до певної міри судити про характер одягу, зокрема про деякі деталі, наприклад: пояс з кінцями по боках і звисаючий спереду фартух. Розкопки стародавніх могильників в Україні виявили сліди розвитку одягу з періоду раннього палеоліту через усі періоди: трипільської, скитської та ін. культури слов'янських племен, що населявали територію України. Вивчення археологічних пам'яток дає цінний матеріал про життя прапредків, їх побут, матеріальну культуру.

Верхній одяг скитів складався із шкіряного каптана з короткими рукавами, підперезаного поясом, вузьких шкіряних штанів або широких шараварів, очевидно, з вовняної тканини. Голову покривав своєрідної форми шкіряний або повстяний башлик.

З пам'яток древньої слов'янської культури слід відзначити срібні фігурки Мартинівського скарбу, знайденого на території Черкащини, в яких дослідники вбачають зображення східних слов'ян (V-VII ст.). У цих фігурках привертає до себе увагу чоловічий одяг: широка сорочка з довгими рукавами, вузькі короткі штани. На грудях і рукавах сорочка має широку вишивку; в талії підперезана поясом. Такий одяг характерний для всього населення Подніпров'я протягом багатьох наступних століть.

Одяг давньоукраїнського селянина складався з полотняної сорочки, підперезаної вузьким шкіряним поясом. Штани заправлялися у високі чоботи, а при взуванні ходаків обмотувалися онучами.

Жіночий одяг відзначався високою мистецькою якістю, зокрема різноманітними своєю формою ковтками. Особливо багатими були накриття голови, в оформленні яких жінка виявляла високе естетичне почуття.

Убрання багаті знаті: князів, бояр, дружинників-бояр виготовлялося з яскравих імпортованих тканин з Візантії та Херсонесу. Поряд із шовком, завозилися різноманітні парчі, золоті і срібні тканини.

Простолюддя користувалося конопляними, лляними, возняними тканинами, а також хутрами; в одязі переважали білий та сірий кольори. Про одяг княжих часів Київської Русі дає уявлення мініатюра в "Ізборнику Святослава", 1073 року, на якій зображено князівську сім'ю. Князь Святослав зодягнений у дозгий плащ, з парчевої матерії, обрямований широкою золотою лиштвою з дорогоцінним камінням, підперезаний широким поясом. Княгиня у верхньому довгому одязі з широкими рукавами, на стані — золотий пояс. На грудях у неї широка кайма, обрामована дорогоцінним камінням.

Про населення Київської Русі IX-X ст., про побут, одяг, житло є часті згадки в записках мандрівників, у щоденниках чужинців-купців та ін. Зустрічаємо описи й окремих елементів матеріальної культури, напр., опис носі князя Володимира Васильовича в Галицько-Волинському літописі. В писемних пам'ятках, що належать до XII-XIII ст., зокрема в поемі "Слово о полку Ігоревім" є ряд згадок про окремі елементи одягу того періоду.

Про компоненти древньоруського одягу можна судити з ілюстрацій Радзівілівського (Кенігсберзького) літописного зводу, доведеного до 1206 року, де вміщено 617 мініатюр.

Фрескові й мозаїчні настінні зображення є в Софійському соборі в Києві; на великому груповому портреті князь Ярослав Мудрий показаний у довгому вбранні синього кольору з червоною каймою і золотими прикрасами. На фресках собору, які зображують народні сцени, бачимо музикантів, скоморохів у підперезаних сорочках, гостроверхніх шапках, вузьких штанях — типово слов'янських елементах одягу.

КАНАДСЬКА СЦЕНА

Вільям Френч

КАНАДСЬКА ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ

(Скорочено за "Імперіал ойл рев'ю")

У Канаді існує багато середніх шкіл, в яких не вивчають канадської літератури, а коли вивчають, то не докладно. Але зацікавлення канадськими авторами і книжками зростає не лише в школах, а також між загальною публікою.

В англійській Канаді кількість проданих канадських книжок зросла впродовж п'яти років на 100

відсотків. Асоціація канадських продавців книжок передбачає, що в 1977 р. канадські книжки становитимуть 35% із усіх проданих. Це, можливо, що дві третини книжок, які продаються, — не-канадські, але ця країна є парадоксальна.

Книжки з м'якими обкладинками, які досі були в більшості американські, також міняються. Для канадських видавництв конкуренція була тяжка. Спершу вони не мали досить грошей, щоб ширше розповсюдити книжки, які вони видавали. Але тому, що щораз більше студентів середніх шкіл і університетів закінчують курси канадської літератури, кількість проданих книжок повинна піти вгору. Майже кожний коледж і університет, включно з консервативним Торонтським університетом, який вкінці приєднався, сьогодні має у програмі такі курси. (Деякі американські університети також мають курси з канадської літератури, серед них і Гарвард, де було зареєстровано 38 студентів).

В середніх школах цей процес проходить повільніше. Тільки 20% середніх шкіл в англійській Канаді мають курси з канадської літератури. На перешкоді завжди стояли консервативні вчителі, які вважали, що, щоб бути вартим уваги, письменник мусить бути або мертвий або чужоземний. По-друге, учителям, які самі ніколи не слухали курсу канадської літератури, потрібний план праці, який дотепер не існував. На щастя, вже вийшов такий план, що його видала канадська юнія письменників і комітет учителів середніх шкіл...

Маркус ван Стін

ПИСЬМЕННИК — ЗНАВЕЦЬ СВОБОДИ

Чеський утікач, який уже здобув собі в Канаді ім'я політичного коментатора, напевно спричинить багато контроверсії своєю другою книжкою. Але контроверсія не чужа Люборові Зинкові. Давніше в "Торонто Телеграм", а тепер у регулярній колонці в "Торонто сан" він навмисно запрошує контроверсію.

Його нова книжка про політичну свободу, — тема, з якою Л. Зінк близько ознайомлений — називається "Віва чермен П'єр". У Чехо-Словаччині він двічі пережив знищення політичної свободи.

У 1937 р. ще молодим студентом Зінк активно протестував проти навали німецького війська на Чехо-Словаччину. Довідавшись, що його ім'я було на смертній листі нацистів, він утік до Британії і став членом чеської бригади, яка відбувала службу в Північній Африці під головуванням маршала Монтгомері. Під час війни Зінк здобув декілька медалей включно з Мілітарним хрестом.

Після війни Зінк вернувся до Праги, де дістав роботу Яна Масарика в міністерстві закордонних справ. У 1948 р. він знову пережив смерть чеської свободи, цього разу за наказом сталінської армії. Зінк знову втік до Британії, цим разом з жінкою і сином.

Двадцять років тому Зінк приїхав до Канади і почав остерігати канадців, щоб вони не вважали свободу як щось запевнене. Його остороги принесли йому насміхи та прозивання фанатиком, який уявляє, що за кожним стовпом стоїть комуніст. Але він доводить фактами, що за останніх п'ять літ

число людей, яких можна назвати свободними, впадо з 32 відсотків світового населення до 19 відсотків.

У своїй новій книжці "Віва чермен П'єр" Зінк твердить, що канадці починають відчувати втрату свободи. Він каже, що це не стало дійсністю через тоталітарну диктатуру, але через спритну контролю, яка наказує офіційний "правильний" погляд на все. "Наша так звана інтелектуальна ліберально-ліва еліта", каже він, "яка очолює уряд, науку, профспілки і навіть церкви — формує думки канадців до тієї міри, що вони бояться висловити думки, які не є схвалені прогресивним поглядом".

Зінк каже, що якщо канадці не пробудяться і не почнуть самі за себе думати, та свобода, яка є їхньою гордістю, стане річчю минулого.

Книжку "Віва чермен П'єр" видало В-во "Гріфен Гавс" у паперовій обкладинці, вона коштує \$3.95.

Степан ПІДКОВА

МІКРОМАНИ

Свобода слова

Бог дав людині здібність говорити, а брежневська конституція дає людині можливість прикусити язика. Навіть і беззубому.

Там, де...

Раніше казали: "Обійдеться китайське весілля без марципані". Тепер "марципані" обходиться без Китаю.

Морока

Коли ще не було мовознавців, люди писали без помилок. Появились мовознавці — розплодились помилки: бо мовознавці вибирають чужі помилки, а сіють власні.

Скептик

Я не вірю, що американські астронавти осіли на місяці. То вони, мабуть, по північній Неваді перед власною камерою підплигували. Бо тоді саме не було повнолицого місяця, а світив у небі надщерблений молодик та ще й до низу ріжками.

На власні очі бачив!

Світовий рекорд

Стара дата, нарешті, хоч і захекалась, але таки наздогнала "Нові дні" і тепер вони разом чимчикують у ногу.

З фізики

Якщо в майбутньому ви побачите на вулиці, що телефонні дроти занадто тремтять — знайте, що то наші літературознавці голосно розмовляють між собою.

Алегорія сучасности

Молоді живуть майбутнім, а старі минулим. Їхні думки і досі горобцями пурхають по під рідними стріхами, а часом залітають у шкоду і по чужих городах видзьобують соняхи.

А тому, що в Америці стріх немає, а соняхів і близько не видно, тому власне, вони злітаються на мовно-літературному полі і, голосно цвірінкаючи, починають дзьобати один одного.

До чого муза доводить

Чи ви знаєте, що український письменник Марко Вовчок завжди ходив без штанів, а Марія Рільке в Німеччині, навіть без спідниці?!

Отож нашим письменникам ще — слава Богу, — нічого нарікати!

Огляди і погляди

У революцію Джон Рід написав твір "Десять днів, що струнули світом". Тепер же десять наших редакторів візьмуться трясти "Новими днями", а Дальний тільки макети ліпитиме.

Оксана СЕНИК

СПОГАД ПРО БАТЬКА-БАЙКАРЯ

У травні цього року минуло десять років, як помер мій Батько, Олекса Сенік, за псевдонімом Ол. Запорізький. Як помер Тато, після недовгої, але тяжкої недуги, мені не було ще й дванадцяти років. У той час не усвідомила я собі, що значить втрата Батька. Тепер же, змужнівши та (хоч трохи) порозумнішавши, частіше про Нього думаю і відчуваю, що мені Його дуже бракує. Було б нам тепер про що говорити, дискутувати, бож, пригадую, як Тато колись кінчав зі мною (тоді здавалось мені дуже довгі) розмови: "Ну, але про це ще пізніше поговоримо, як ти підростеш".

Так, людина — банальний вислів, але який багатозначний, коли самій пережити й відчути його значення. Лишається, звичайно, пам'ять про померлого, в якій він далі "проживає", поки не відійде і той, хто носить в собі спомин про нього.

Але буває, що людина лишає щось більше, як близьких їй, своїх рідних. Мій Тато залишив байки. І от могу я сісти, відкрити книжку "Нові байки" і ніби бути з Ним, чути його голос, його барвисті вирази. Писав же Він, як і головне, соковитою українською мовою. Я читаю його байки, написані віршем, з великою насолодою: усе так допасовано, так дїбрано і розставлено на свої місця, а окремі слова й вирази, ніби аж мають запах свіжого, отого оспіваного, українського чорнозему. От, наприклад, читаючи байку "Зайча і гадюки", в якій описано наївне зайченя, просто ввижається мені ціла сцена: відчуваю, як то зайченяті закортіло зробити те, що йому мама

ІНФОРМАЦІЇ

УКРАЇНСЬКОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ

На засіданні Головного Секретаріату УДР в Нью-Йорку 1-го квітня ц.р. (присутні мгр. Р. Ільницький, д-р Р. Барановський, д-р О. Волянський, інж. Ірина Шох, д-р Є. Перейма, д-р Т. Сендзік, проф. О. Фецишин, інж. А. Гудзовський, інж. С. Процик, Гутник, голова Клубу УДР у Вашингтоні, член КК інж. Д. Кузик і член Комісії влаштування літніх семінарів УДР д-р Р. Борковський) прийняли такі рішення:

ДРУГИЙ З'ЇЗД УДР

відбудеться в листопаді ц.р. в Нью-Йорку. Докладну дату визначить Президія. Це має бути з'їзд УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ у правдивому значенні того слова.

Для підготовки з'їзду намічено такі Комісії:

1. Організаційну з підвідділами для а) старшого громадянства, б) молодших річників;
2. Програмову (виготовлення програми з'їзду і проєктів постанов);
3. Фінансово-адміністративну (відповідальну за технічну підготовку з'їзду);
4. Статутову;
5. Пропагандивну.

Події в Україні і на поселеннях роблять намічений з'їзд майже кінцевою вимогою часу. Скандал в УНРаді, ситуація в УНСююзі, в УККА і в інших наших установах, заламання національної та особистої моралі у "Визвольному Фронті" (афери Довбуша і Климчука, події в Англії), накладають на УДР ще більшу відповідальність за розвиток демократичного сектора українського суспільства.

заборонила (і з нами так бувало), як воно потім злякалося, я ніби бачу, як його потім зайчиха за вушка скубала, а до того ж переді мною і горбок, і кущі, і мітличка, яку торгає зайча, і той лапатий лопух, під яким воно потім сидить "у сіру лапку пхикаючи стиха". Так само легко сприйняти в цій байці мораль, яка подана при кінці. На загал у Татозих байках мораль подається, так би мовити, делікатно, необразливо — вона навіть не зазжди висловлена в байці. Прочитавши байку, читач сам сприймає її й розуміє її по-своєму, і багато байок можна справді порізно розуміти, а самі ж вони не написані в повчальному тоні.

Байка—це, на мою думку, дуже цікавий жанр. Найперше — це твір більш для дорослих, ніж для дітей, хоч багато хто розуміє під словом "байка" дитячу казку. У байці у стилій формі подається коментар про людське життя в суспільстві, часом теж пораду від автора, як можна було б це життя покращити. Не дуже велика штука виголошувати моралі чи повчання, але трохи тяжче знайти відповідний сюжет, створити обставини, живо описати випадок, в якому поміститься думка — мораль. Саме в цьому сила байки, яка вразить читача своєю доречністю, пригадає йому подібний випадок із власного життя або представить знайомого йому типа (ча-

сом навіть самого себе). Така байка спонукає читача до роздумування і то на різні теми, а для цього треба бути, до певної міри, ознайомленим з життям, отже, бути, так би мовити, дорослому.

У мого Тата нові сюжети, є лише кілька переспівів із інших байкарів (що зробив Він, очевидно, просто для традиції цього жанру). Саме цим зробив Він, на мою думку, чималий внесок в українську літературу. До того байки Його надзвичайно багаті своєю мовою. Скільки там українських ідіом, скільки виразів, що аж дзвенять!

Я взагалі дуже люблю українську мову, а також залюбки вивчаю чужі мови, бо це мені легко дається. Захоплююся літературою на різних мовах, люблю шукати паралелі у висловах або й словах у різних мовах — "бавлюся" етимологією слів. Може через те я так глибоко відчуваю багатство й красу української мови і "так насолоджуюся мовою байок свого Батька. Можливо, що колись перекладу хоч частину байок на англійську мову, але знаю, що так стратиться їх особливий "смак". У перекладі, звичайно, завжди щось тратиться, але в цей спосіб могла б я не тільки поширити коло читачів байок, а й взагалі спричинитися до просвітлення англомовного світу в галузі української літератури, а зокрема ж байки — такого рідкісного, останньо забутого, але цікавого жанру.

Хоч і тяжко Тобі, Тату, жилося, але я вдячна Тобі, що Ти не залишив писати, сподіваюся, що Твоїми байками ще будуть колись насолоджуватися і в Україні, а для мене вони — безмежне багатство, бо через них я душою з Тобою.

Ол. ЗАПОРІЗЬКИЙ

ТХІР, ЗАЙЧУК І ПЕРЕПІЛКА

Під кущиком, що шелесвіє стиха,
Зайчук похропує та чмиха —
Пресолодко, бач, задрімав собі, А Тхір,
Пронозуватий, хижий звір,
Уже й нанюхав.
"Ех, — зацмакав, — оцього то
На підобідок!... діло недурне!"
І до сплюха шасть-шасть поміж осотом.
А той вам спить — і вусом не моргне.
"Спи, спи, там!..." — шкіриться харциз.
І зиркне: чи хапати не пора.
Аж Зайчука оса у губу дзизь.
Ну, він як плигнув — і прямо на Тхора.
Тхір хода. Зайчука рвонуло теж.
Отут пригоді б і кінець. Алеж
Як опинився на Тхорі Зайчук, із проса
Та вистромила Перепілка носа.
"Ой, матінко! — плеснувши крильцями, вона
Заверещала, мов дурна. —
А я і не туди то... ге, зайці ті сірі —
І за тхорів страшніші звірі!...
Ой, треба ж бо всім розказати,
Щоб стеретися їх, проклятих!"

11-17. IX. 1955 р.

ЛЕВ, ТИГР І ЛИСИЦЯ

Лев з Тигром глек розбили. Тут Лисиця,
На капосі всілякі майстриця,
В палац до Лева шусть — і солоденько в вуха:
"Ох, батечку! Ох!... Тигр, отой дурбан,
Шляхетну шкіроньку твою на барабан
Напнути хоче..."

"Що?? Ах він бузувірюга!!" —
Лев покотив по нетрях рик-грим.
"А певно!" — влєсливо підтакнула кумася
Та хвостиком виль-виль — і подалася...
Куди б же то? У терем тигрів.

"Ох, братіку! — до Тигра шельма хитра
Залебеділа. — Ох, новинка прикра!...
З голівоньки розумної твоєї Лев, чи пак
Отой дурний чурбак,

Зробити нахваляється черпак..."
"Ух, ірод він!" — Тигрюка гаркнув грізно,
Що аж хитнулися дуби — зелені скелі.
Кумасенька ж масненько так: "А звісно!" —

Та хвостиком мель-мель — і
Подріботіла через ліс-діврову.
Куди б же то? В палац до Лева знову.
Але, — така бо вже звіряча, бач, природа, —
Невдовзі знов зайшла у Лева з Тигром згода;
Ну, і канальські підшепти оті
Лисиці боком вилізли тоді.

1950

Катерина Сенишин

ХРОНІКА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ПРАЦІ "КОЗУБА" ЗА 1977 РІК

Слід відмітити бодай ті вечори, що тематикою зацікавили молодь і старших або були поштовхом до цікавих дискусій та повторень в інших клубах.

У лютому — **Генега крилатих висловів в українській літературній мові**, — доповідач Іраїда Черняк і співдоповідач проф. Іван Горішний. У цій цікавій доповіді насвітлено низку мовних прикладів з цікавими висловами й аналізом їхнього походження. У доповіді використано багатющу народню скарбницю не лише української, а також інших мов, у яких кольоритністю блистали "крилаті вислови", що й досі використовувані в розмовній чи літературній мові.

У лютому — **Скитська спадщина в Україні**, — доповідач інж. Омелян Смеричинський. У давнину українські землі заселявали племена й народи, які творили самобутню культуру й залишили нам цінні зразки своєї мистецької творчості.

Археологічні дослідження допомогли відновити картину їхнього життя, залишивши для науки тисячі речей скитського мистецтва. Такими словами розпочав доповідач цікаву доповідь про нарід, який заселяв причорноморські степи України під час грецького колонізування побережжя Чорного моря.

Через древні записи грецького історика Геродота, священні книги послідовників Зороастри й інших чужинецьких авторів, присутні знайомилися з культурою та буттям скитів.

Ілюстративним доповненням доповіді були кольорові прозорки, що вказували на тонке вміння виробництва скитами у сріблі і золоті.

У березні — **Кольоритність українського народного весілля**, — доповідач Михайло Гава. Доповідь своєю назвою зацікавила також студіюючу молодь.

Доповідь була розділена на дві частини. В першій подано характерні описи весілля в різних частинах України, а в другій, до кожного висвітленого образу, були пояснення різних ритуалів, які в формі пісень читали: Люба Цибенко, Лариса Роговська і Оленка Булат.

Час багато дечого затер у людській пам'яті, а тим більше весільні обряди, які колись були поширені в Україні. Добре, що доповідач, використовуючи різні картини, давні фотографії і розповіді старих людей, опрацював цю кольоритну тему.

У березні — **Суспільний український клімат**, — доповідач мгр. Олександр Підгородецький. Повідомлення про вечір багатьох насторожено, бо виникало питання, чому така тематика в "Козубі", де, як правило, всі вечори побудовані на матеріялах культурно-мистецького змісту.

Сумнів зразу розвіявся, бо доповідач в коротких, загальних нарисах провів основну лінію, в якій накреслив низку нездорових явищ, які гальмують духовий розвиток нашого суспільства, а тим самим — культуру і мистецтво.

Доповідь відважна і в часі сказана, викликала загальну дискусію, що йшла по лінії думок доповідача.

У квітні — **Концертний вечір**, — із доповіддю редактора Мар'яна Дального про двадцятиріччя праці "Козуба".

Доповідь коротка і змістовна, в якій підкреслено ту працю, яку на полі української культури ведуть члени "Козуба". У мистецькій частині виступали реж. Лавро Кемпе, Елеонора Бербенець, Микола Латишко, Сергій Босий, Лариса Кузьменко, Іраїда і Петро Черняки, Мирослав Романюк і квартет "Чорнобривці" під кер. диригента Ф. Лавринюка.

Як програма, так і виконавці дали приємне мистецьке задоволення добірній публіці, що часто відвідує "козубівські вечори" в Торонто.

На закінчення милою несподіванкою були слова інж. В. Вадика (голови Дискусійного клубу при Сусп. опіці Відділу КУК), який підкреслив ту велику працю, яка безперервно ведеться в "Козубі".

У травні — **Франкові сонети і їхні попередники**, — доповідач професор Яр Славутич з Едмонтону.

Як і кожного року, так і цього, нам приємно було вітати члена Об'єднання письменників "Слово" з його виступом для вшанування пам'яті "каменяра" Івана Франка.

Зупиняючися на клясичних зразках Петрарки, а потім на діалектичних формах Боровиковського, Шашкевича, Федьковича, доповідач дав цікаві зразки сонетної конструкції, в яких домінує місце зайняв Іван Франко.

Доповідь викликала цікаву дискусію, в якій виникли думки, щоб доповідь надрукувати в журналі чи часописі.

У вересні — **Україна сьогодні**, — доповідач письменник Олександр Гай-Головка з Вінніпегу. У першій частині доповіді наведено низку творчих

СВ. П. ОЛЕКСІЙ ЮХИМОВИЧ СКРЕПІЛЬ

В недавньому числі "Нових днів" (ч. 339, за травень ц.р.) поміщено на стор. 28-ій посмертну згадку про св. п. Олексія Юхимовича Скrepіля, що відійшов у Вічність у Торонто 13 березня ц.р. В додатку до цієї згадки містимо тепер знімок Покійного.

Редакція

постатей в Україні і їхні спроби творити культурні цінності без контролю партії чи уряду.

У другій частині з художнім читанням виступали Ніна Миколенко-Теліжин і Михайло Гава. Крім прози читано авторові вірші, писані в різний час і під різним настроєм поета. Патріотичні почуття чергувалися з лірикою, яка, мабуть, переважає у його творчості.

У жовтні — **Авторський вечір поетеси Лариси Мурович**. Поетеса відома зі своїх критичних статей у пресі, а також збірками поезій, що мають добре оцінення серед рецензентів.

У низці поезій чергувалися тужні спогади про таємничість буковинських гір, серед яких виростала авторка, патріотизм молодого покоління Другої світової війни і спроби пошуків української культури з передхристиянських часів.

У художньому читанні брали участь Люба Магденко, Михайло Гава, Петро Черняк, і авторка — Лариса Мурович.

У листопаді — **Авторський вечір поетеси Віри Ворскло**. Як у попередніх вечорах, так і в цьому голова Козуба", Іраїда Черняк, накреслила творчі шляхи, якими проходять українські письменники труднощі в друкуванні творів через брак і зацікавлення читачів.

Великий відсоток українського громадянства байдуже до культурного росту свого народу, використовуючи свій час на забави, бенкети і ліниве мріяння біля телевізорів.

Все таки приємно відмітити, що вечір Віри Ворскло зацікавив багатьох, які прийшли почути нові поезії, пов'язані з українською мітологією і патріотизмом.

У художньому читанні брали участь: Валентина Родак, Надя Куца, Ніна Теліжин-Миколенко, Андрій Бабич.

Зголошених біля двадцяти нових тем на 1978 рік вказують на потребу дальшої культурної праці, яку веде "Козуб".

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЛИСТ ДО МАРТИ ТАРНАВСЬКОЇ

Вельмишановна Пані Марто!

Кажуть, що цар Микола Другий на кожній книжці, яку йому давали прочитати — чи то була збірка декантентських віршів, чи підручник іхтіології, чи марксистська брошура, — незмінно підписував: "Прочел с удовольствием".

Так і я: "прочел с удовольствием" Ваше звернення до п. ред. Сварога у справі неблагопристойної поведінки котрогось із його жерців.

Із випадками плагіату в літературному житті української еміграції мені доводилося вже не раз зустрічатися.

Відразу ж після війни якийсь відважний юнак переписав відому поезію Сосіори "Любіть Україну" і надіслав до "Нашого Клича", редагованого тоді п. Онацьким. Онацький поезію ВИПРАВИВ і надрукував... Не знаю, що більш пікантне: чи те, що редактор, якого вважають у нас "літературознавцем", не знав поезії "Любіть Україну", чи те, що він знайшов потрібним її виправити...

Кілька років пізніше, коли Анатоль Васильович К. був головним редактором журналу "Пороги", а ми з Олексою Сацюком та Костем Бульдиним — членами редколегії, — стався такий випадок. Головний редактор вмістив у журналі графоманську писанину "Хорунжий Грінка" одного з еміграційних полковників (якби українська армія мала стільки полків, скільки полковників опинилося на еміграції, то ми не те, що Москву, а цілий світ би завоювали!...). Я запитав, навіщо він це друкує. Він відповів, що, мовляв, ця річ не дуже вдала, зате інша, того самого автора — це справжній шедевр. Ось Олекса її читав і теж такої думки.

Я звернувся до Олекси. Той загадково посміхнувся: — Так, але я хотів би, щоб ти сам прочитав цю річ...

Прочитав я її вже в гранках:

"Це був нікчема: тіло робочої худоби і душа зайця..."

І відразу ж у пам'яті виринуло:

"Это было ничтожество: тело рабочего скота и душа зайца".

— Це — крадене, — сказав я своїм колегам. Там десь далі має бути: "Голодай один!"

Перегорнувши гранки, ми знайшли: "Голодуй сам!"

Я ще не пригадав ні назви твору, ні автора, але мені з'явилися, як видиво, окремі шматки речень:

— А на кінці має бути: — "Они пели марсельзу".

Подивились, а там: "Ми співали За Україну!"

Щойно через кілька днів я пригадав, що це "Марсельеза" Леоніда Андреева. Звісно, до друку ми її не пустили.

Але відтоді я став "персона нон грата" серед Братства св. Покрови, де пан полковник і його дружина користалися неабияким авторитетом. "Камссамольссское племя!" — шипіли мені вслід православні матрони...

Другий випадок стався, коли Олекса Рань (який, здається, й нині благополучно належить до членів "Слова") прислав для "Порогів" "Прославлення речей" Габріелі Містраль, переписавши цю річ із циклостильного журналу "Звено" і поставивши свій підпис. Я просто не дав "Прославлення" до друку. Але за якийсь час воно з'явилося в "Українських Вістях" з редакційною приміткою, що, мовляв, існують на еміграції критики-Заїли (редакція "У. В." виводила це ім'я не від Зоїла, що лаяв Гомера, а від дієслова "заїдати"), які не цінують О. Раня і не друкують його геніальних творів...

Мих. Орест відгукнувся на цю подію епіграмою:

Тут, на очах у всіх, О. Рань олію, сталь
І пуд піску украв у пані Г. Містраль...

А ще цікавий випадок стався торік із одним моїм колегою. Виявилось, що він свої статті і скрипти komponує за зразком Вашого "Гарматенка": 1% свого ("потім" замінено на "опісля"...), 99% — чужого, а підпис — свій власний. (Джерелом його надхнення був варшавський "Український календар", що його мало хто знає й читає на еміграції).

А щодо плагіату в літературі радянській, то, може, я колись розмахнуся та й напишу цілу монографію...

З привітом Ігор Качуровський

ЧОМУ?

В роках 1917-1920 між Україною (УНР) і Росією (РСФСР) відбулася справжня міжнародна, міждержавна війна. Советська пропаганда, затираючи всякі сліди існування суверенного державного організму УНР, спопуляризувала назву тим подіям як *громадянська війна*. Це їхня справа!

Але чому ми, українці у вільному світі, маємо підлягати впливам советської пропаганди і замовчувати існування нашої незалежної держави та українсько-російську війну називати *громадянською війною*?

Цей недогляд часто трапляється й на сторінках "Нових днів".

Друге: У мовах усіх християнських народів для означення ери літочислення вживають скорочень (по-українському!) до РХ і після РХ.

Советська атеїстична пропаганда вживає означення "до початків нашої ери", і "після початків нашої ери". Більшовикам, з їхнім атеїстичним наставленням, воно й відповідає, але чому ми, українці у вільному світі, маємо підлягати і в цьому випадкові советській пропаганді й мавпувати те, що вона подає.

Не маємо чого стидатися нашого християнського світогляду, тому привернімо, й на сторінки "Нових днів" оте християнське РХ!

Г. Гордієнко, Філадельфія

ДИВНЕ, НАДТО ДИВНЕ!

Я — колишній хлібороб — з надзвичайним ентузіазмом читав допис Г. Гагарина ("Н. Д.", січень 1978) про пшеничну революцію на Україні. Коли б усі показники було наведено не в канадському українському місячнику, — був би спокушений бачити це все в сенсі "советської пихи". Видно, що є на Україні — дарма, що советській — дійсні вчені фахівці, які допомагають досягти таких зверхрекордних урожаїв озимої пшениці у величезному масштабі. Навіть поза межі України пішла ця славна діяльність — розповсюдження найкращої пшениці. Честь і слава науковцям Миронівської станції...

До війни я працював у цукровій промисловості. Пам'ятаю, — як у 1930 році з 1000 гектарів озимої пшениці сорту "Українка" (цукроварня ім. Артема на Полтавщині, ст. Скороходово) було зібрано в середньому по 20,1 метр. центнерів зерна на гектар. За величиною врожайності вони зайняли друге місце в системі Головцукру. Це був дійсно надто благословенний рік щодо погодних умов. Ще був хлопцем — чув розмову старших, — що на Берлінській дослідній станції якийсь професор агрономії, застосовуючи наукові засоби, з невеликої дослідної ділянки зібрав в перерахунку на одну десятину (1,1 га) — 333 пуди жита, тобто 55 метричних центнерів. Це було дійсне чудо — не то що вірити, але й слухати. Але то з малої ділянки, а у статті йдеться про цілі області. Або "в 1974 році в Чехо-Словаччині на площі понад 400 тисяч гектарів "Миронівська 808" дала в середньому 52,6 центнерів зерна з гектара...". Боже мильй, цього ще не було чути в такому масштабі! І тому це дивне і прекрасне! Однак, прошу вибачити, хай Бог простить, але дуже пахнуть такі надзвичайні блискучі наслідки агротехніки "советською статистикою"... А якщо все це є правдиво, то хай Бог благословить тих, що знаходять можливості одержання таких високих урожаїв.

І слід би вже нам забути про накиди всього світу, що на 62-му році совети, з такими блискучими досягненнями, не спроможні прохарчувати своїм хлібом свого населення.

Чи таке буде? Люди добрі, бійтеся Бога, вірте!... Я не вірю!

Ф. НАКОНЕЧНИЙ

**

Від Редакції: Автор статті "Пшенична революція на Україні" відповідає на запитання, які п. Ф. Наконечний поставив у своєму листі.

ДОВІДКА

1) **Урожайність** — в статті подана в метричних центнерах (центнер = 100 кілограмів).

2) **Агрофон** — агрономічний термін, що визначає декілька факторів, які обумовлюють височину врожайності (культури, сорту). **Сильний агрофон** — найкращий попередник — в даному випадку озимої пшениці, внесення великих доз органічних і мінеральних добрив, належний та якісний обробіток ґрунту; там де можливо і на то є потреба — штучне зрошення (поливи).

3) **Високі врожаї озимої пшениці** у степовій смугі України одержують після чистих і після зайнятих парів, у Лісостепу — після багаторічних трав.

4) **Кількість органічних і мінеральних добрив господарства** України вносять в залежності від забезпечення ґрунтів харчовими речовинами та заплянованого рівня врожайності. Органічні добрива вносять під оранку; мінеральні — у трьох реченнях: під оранку, в рядки при посіві та в період вегетації — у вигляді підкормлення.

5) **Зрошення (штучні поливи)** пшениці (не фекалієм — як думає автор листа, а водою) переводяться в засушливій смугі — на півдні України, де збудована і розширюється іригаційна (поливна) система. Полив здійснюється дощевальними машинами.

6) **Посів пшениці** провадиться тракторними комбінованими рядовими сівалками як в один слід, так і перехрестно. Сіється, як

Кількість читачів і передплатників української преси — це найкращий показник нашої свідомості, культури й організованості! Передплачуйте, читайте і поширюйте:

"НОВІ ДНІ"!

правило, високоякісне насіння 1-шої класи державного стандарту.

7) **Найефективнішою та економічною** методою боротьби з бур'янами є застосування гербицидів для хемічного прополювання. Однак, культивування ріплі — як засіб боротьби з бур'янами не виключений.

8) У надто благословенному сприятливому 1930 році, — пише в листі п. Наконечний — з 1000 га озимої пшениці було зібрано до 20,1 ц/га зерна. А ось, у зовсім несприятливому 1977 році з понад 8-ми мільйонів гектарів оз. пшениці на Україні одержано в середньому по 31,7 метричних центнерів зерна на гектар. ("Урожай зернових культур 1977 на Україні", "Нові дні", квітень 1978 року). І нічого дивного в цьому немає. Агрономічна наука не стоїть на місці, а весь час прямує по шляху прогресу. Сільське господарство України має всі належні засоби, щоб застосувати наукові досягнення у виробництві.

9) **Висіваючи відповідні селекційні сорти оз. пшениці і застосовуючи інтенсифікацію в їх вирощуванні** — низка європейських країн, а також США, Канада, Мексика, Японія досягли високої урожайності цієї культури ще раніш, ніж це було здійснено на Україні.

10) **І ще одне...** Україна вирощує достатню зерна, щоб не тільки прогодувати своїм хлібом своє населення, але й допомагати годувати населення всього Радянського Союзу.

Закиди про "неспроможність" торкаються не України, а тільки СРСР.

Вірте, пане Наконечний, вірте!

Григорій ГАГАРИН

РЕЛІГІЯ, МАРКС, ОПІОМ

Журнал "Нові дні" заслуговує на більшу пошану; тільки непошаною до журналу можна назвати таку дивну інтерпретацію Марксового вислову "релігія є опіом для народу", яку надруковано в журналі ч. 339 за травень 1978 року.

У розділі "Огляди і погляди" в поважній статті І. Демиденка, в частині "допити і свідчення", де мова йде про вислів К. Маркса "релігія є опіом для народу", ін-

терпетація цього вислову пода-
ма шан. автором дослівно так:

"Щодо "опіюму". Один добрий
знавець німецької мови і вчення
Маркса, хоч не вважає себе
марксистом, каже, що Марксів
вислів про значення релігії, як
опіюму треба розуміти — як за-
сіб заспокоїти біль, біду, горе
людини".

Очевидно, до такого розуміння
приходить і шан. автор статті, що
потверджують його наступні мір-
кування в цій статті. Безумовно,
що це є його погляд, який треба
шанувати.

Я так само не марксист, хоча
не все його вчення безоглядно
відкидаю. От, скажімо, його по-
гляд на експлуатацію людини
людиною я цілком поділяю і вва-
жаю, що хижачка експлуатація
людини людиною є злочином,
подібним до злодійства або гра-
бунку, хоча дехто має на це ін-
ший погляд, що є цілком допу-
стиме.

Але, щодо "опіюму", то тут
справді треба бути дуже відваж-
ним, щоб надати тому Марксово-
му вислову такого милуючого
око забарвлення. Так, як "...один
знавець німецької мови" — один
читач "Н. Д.", в розмові зі мною
зауважив: "журнал "Нові дні"
дописується до чортиків".

Я, безумовно, з ним не пого-
дився, бо одна ластівка ще не
робить весни, але так само не
можу погодитися й з таким тлу-
маченням того Марксового ви-
слову. Може марксистам, які шу-
кають примирення релігії з марк-
сизмом для своїх скритих цілей,
таке тлумачення Марксового по-
гляду на релігію потрібне, але
людям з критичними поглядами
на вчення Маркса таке перекру-
чення того Марксового вислову
не потрібне.

Опіюм є опіюм, і його скрізь
і завжди розуміють не інакше,
як опіюм, тобто, задурманення
людини, чим Маркс, а потім і всі
його безкритичні послідовники,
називали й називають будь-яку
релігію.

Т. Хохітва, Торонто

Негативне ставлення Маркса й
ортодоксальних марксистів до
релігії загальновідоме. Але для
правдивої інтерпретації Марксо-
вого вислову "релігія є опіюм
для народу" — замало поклика-
тися "на одного знавця німецької
мови" ("нехай німець скаже!")

або голосливо твердити, що ця
інтерпретація "дивна" чи "пере-
кручена". Тут треба таки самому
знайти той Марксів вислів на-
віть у перекладі) і самому пе-
ревірити його контекст. На жаль,
ми, переважно, заліниві на по-
дібні інтелектуальні зусилля. То-
му й наш вклад у філософію та
в інші науки досі, порівняно, —
вбогий. — РЕД.

ПРО "НЕЧИСТУ СИЛУ" І В "НОВИХ ДНЯХ"

Оті всякі недогляди авторів та
редакторів редактори радо сли-
хають на якихось там "друкар-
ських чортиків".

Я їх так багато відкриваю в на-
шій пресі, що вже їх називаю
"нечистою силою"! Така нечиста
сила закаралася і в рядки Олени
Несіної, "Н. Д." ч. 338 на ст. 30,
де вона полемізує з п. Феден-
ком ужила "Олександрового"
брата Кирила, тоді, як вірно ма-
ло би бути Олексиного брата.

Коли ми біля братів Розумов-
ських та авторів рядків про них,
то варто би звернути увагу чита-
чам "Н. Д." на те, що мало що не
всі робітники пера, чи друкар-
ські машинки, роблять ту саму
помилку: свої, теперішні погля-
ди намагаються перенести в часи
минулі. Тому й Розумовські в
поглядах п. Феденка завеликі ма-
лоросіяни, а не такі свідомі полі-
тично, національно й державно,
як він сам—п. Феденко тепер!

Таж тепер Україна зростає...,
себто поступає вперед, тоді, як
за часів Розумовських Україна
занепадала, як національно, так
і політично й державно. Все, що
було путнього в Україні, лишали
свої хутори та рвалися в росій-
ські центри, а Російська Держа-
ва тоді шойно рвалася все вгору
та вперед.

Знову пані Несіна згідно жіно-
чої вдачі занадто ідеалізує особ-
ливо Кирила Розумовського. Ца-
риця Єлисавета його вивчила,
Кирило вернувся з Європи пере-
дурований, перепарфумований,
перепудрований, українська про-
вінція не лежала йому на серці,
й те його гетьманування не при-
лягло йому до душі, тому він
так легенько й стрясся його.

Сучасний нам історик Козаць-
кої України Сава Зеркаль висло-
вився про Кирила Розумовського
трохи може натуралістично, щоб

не сказати, вульгарно, але, при-
знаймо йому рацію, коли він ска-
зав, що Україна крутила йому в
носі гносм, чи якимось так у цьому
ж дусі!

Г. ГОРДІЄНКО

МУЗЕЇ В СЕЛАХ УКРАЇНИ

В селі Бурти Кагарликського
району на Київщині недавно по-
чав діяти історично-крайознавчий
музей. Його експозиції розповіда-
ють про історію села та про ді-
яльність місцевого господарства.
Такі ж музеї відкриті або відкри-
ваються і в багатьох інших селах
України. Нині в системі міні-
стерства культури Української
РСР нараховується 149 держав-
них музеїв та їх філіялів.

2.900 музеїв існують на громад-
ському утриманні.

Ч О М У ?

Чому друкуєте листи до ре-
дакції, якщо вони стосуються ко-
лишнього головного редактора п.
В. Сварога, який не має можли-
вості оборонитися?

Почуваємось до обов'язку дру-
кувати всі важливіші листи, як-
що вони не занадто сварливі й
необразливі. А проф. В. Сварог
має можливість не тільки "обо-
ронитися", але й "наступати" у
"Нових днях". Це залежить від
нього.

Чому не реабілітуєте давньо-
го співробітника "Нових днів",
проф. Василя Чапленка?

"Нові дні" проф. Чапленка ні-
коли не судили, то й не мають
чого його "реабілітувати". Чейже
згадки про проф. В. Чапленка є
майже в кожному числі журна-
лу. А минулорічна полеміка по-
між В. Чапленком і В. Сварогом
— це їхня справа, не справа "Но-
вих днів".

ЧИТАЧІ ПРО "НОВІ ДНІ"

Пересилаю чек на продовжен-
ня трьох передплат; а решта на
пресовий фонд "Нових днів"... Я
так привикла до свого журналу,
і він у нас завжди бажаний
"гість". Критикувати нікого не
берусь, бо тяжко всім догодити.

О. Лисик, Ошава

**СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ
НА РОЗБУДОВУ В-ВА "НОВІ ДНІ"**

О. Лисик, Ошава, Канада	\$25.00
И. Іошуляк, Торонто, Канада	10.00
М. Мельничук, Торонто, Канада	7.00
Е. Савчук, Мілвілл, США	7.00
Г. Гриценко, Вест Лос Анджелес, США	6.00
П. Процик, Рочестер, США	6.00
С. Глушко, Торонто, Канада	5.00
С. Кабашний, Торонто, Канада	5.00
І. А. Дерев'янка, Бельгія	5.00
Я. Гвоздецький, Австралія	4.00
В. Педенко, Торнгілл, Канада	4.00
І. Данилюк, Гарден, США	4.00
В. Якимчук, Гарден, США	4.00
К. Любарський, Австралія	3.50
Н. Лохвітський, Едмонтон, Канада	2.00
О. Фірчак, Чикаго, США	2.00
К. Лаврентій, Оттава, Канада	2.00
В. Гаєвський, Лос Анджелес, США	2.00
о. Д. Фотій, Торонто, Канада	2.00
А. Ляшин, Філядельфія, США	2.00
В. Гончарук, Кіченер, Канада	2.00
Н. Філіпович, Міннеаполіс, США	2.00
Г. Шмигуль, Сиракузи, США	2.00
І. Гриценко, Бріджпорт, США	2.00
А. Спук, Лос Анджелес, США	2.00
Т. М. Мацьків, Торонто, Канада	2.00
Л. Шарр, Оттава, Канада	2.00
С. Снігур, Ст. Барбара, США	2.00
І. Т. Бурлінгтон, США	2.00
А. Літвіненко, Вінніпег, Канада	2.00
В. Яровий, Торонто, Канада	1.00
Ф. Д. Голубінський, Едмонтон, Канада	1.00

Разом \$130.00

Спасибі всім за допомогу!

Редакція і Адміністрація "Н. Д."

НАСТУПНЕ ЧИСЛО "НОВИХ ДНІВ"

З уваги на вакації в друкарні, це число "Нових днів" виходить, як і кожного року, за липень-серпень. Наступне число журналу вийде в першій половині вересня.

Наших постійних співробітників просимо не турбуватись за долю своїх надісланих матеріалів. Вони будуть надруковані в свій час. Усіх просимо писати якнайстиліше (зокрема авторів громадської і родинної хроніки та листів до редакції), бо ж "Нові дні" не тижнева газета, а місячник. — Ред.

Шановні Панове!

Залучую чека на \$20.00 — передплату на 1978-79 рік, а решту на пресфонд.

Бажаю дальших успіхів у Вашій праці. Журнал цікавий й багатий на матеріал. якого раніше бракувало.

З належною пошаною.

М. Л., Канада

ПРОХАЄМО ВАС

- вислати передплату за "Нові дні" за 1978 рік — \$8.00,
- вирівняти залежність за попередні роки,
- прислати даток на пресфонд "Нових днів",
- приєднати "Новим дням" принаймні одного нового передплатника!

Біля Вашої адреси дата, що вказує, доки заплачена Ваша передплата. Якщо є залежність, прохаємо її негайно вирівняти. ПЕРЕДплатники будують "Нові дні", а ПІСЛЯплатники їх руйнують!

КНИЖКИ НА ПРОДАЖ

М. Ю. Брайчевський. "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ'ЄДНАННЯ", критичні зауваги з приводу однієї концепції. — Книжка написана сучасним українським істориком. — Ціна 2.00 дол.

А. Юрняк, КАМІКАДЖЕ ПАДАЄ САМ, оповідання й фейлетон, 184 стор., звичайна обкладинка. — Ціна 5.00 дол.

Василь Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна 1.50 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ". — Ціна 2.50 дол.

Петро Карпезко-Кривниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЯДИ".
Ціна 2 дол.

- ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
- ЧИТАЙТЕ та
- ПОШИРЮЙТЕ
"НОВІ ДНІ"!

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

ДЛЯ ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ
НА ЕМІГРАЦІЇ

Петро ВОЛИНЯК

К И І В

Читанка для 3-ої класи — Четверте видання.
Ціна 1.50 дол.

Петро ВОЛИНЯК

Л А Н И

Читанка для 4-ої класи — Четверте видання.
Ціна 1.50 дол.

Петро ВОЛИНЯК

Д Н І П Р О

Видання друге — Підручник з історії української літератури і хрестоматія. Єдиний на еміграції підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна 2.00 дол.

Замовляти в адміністрації "Нових днів".
(Адреса на 2-ій сторінці обкладинки)

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:
NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

УКРАЇНСЬКА КНИГА ТОРОНТО

НОВА ЛІТЕРАТУРА, ЩОЙНО ОДЕРЖАНА З УКРАЇНИ

- АНДРІЙСЬКА ЦЕРКВА.** Фотонарис. Українською, англійською і французькою мовами.
"Мистецтво", Київ 1977. Ціна \$ 1.85
- Большаков Л. ІХАВ ПОЕТ ІЗ ЗАСЛАННЯ.** Пошуки. Роздуми. Дослідження про період повернення Т. Шевченка із заслання. "Дніпро", Київ 1977, стор. 327. 3.75
- Вовчок Марко. НАРОДНІ ОПОВІДАННЯ.** "Дніпро", Київ 1977 р., стор. 292. 5.75
До книги увійшли оповідання "Сестра", "Чумак", "Одарка", "Чари", "Сон", "Торлина", "Викуп", "Свекруха", "Інститутка", "Три долі", "Ледащиця" і інші
- Дефо Д. РОБІНЗОН КРУЗО.** Роман про незвичайні і дивовижні пригоди. Переклад з англійської. "Молодь", Київ 1978, стор. 292. 4.75
- ЕКСЛІБРИСИ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ.** Автор-упорядник А. В'юнник. Альбом формату книжкової мініатюри. "Мистецтво", Київ 1977, стор. 247. 1.95
- Забашта Любов. ВИБРАНЕ.** Поезії. "Дніпро", Київ 1977, стор. 375. 4.75
- Пастушенко Л. ТОЧКА АРХІМЕДА.** Роман про сучасну молодь України. "Молодь", Київ 1978, стор. 195 3.10
- Савка М., П. Горун. ПЛОЩА РИНОК У ЛЬВОВІ.** Фотоальбом малого формату українською, російською, польською, англійською мовами. "Каменяр", Львів 1977 р., стор. 87. 3.25
- Стефаник В. НОВЕЛИ.** "Карпати", Ужгород 1977, стор. 175. 0.95
- Телігін Д. РЕЧІ ГОВОРЯТЬ.** "Наукова Думка", Київ 1978, стор. 102. Книга написана на матеріалах найновіших археологічних розкопок. 0.60
- УКРАЇНСЬКИЙ КОСТЮМ.** Комплект кольорових листівок з малюнками українських костюмів різних етнографічних зон. "Мистецтво", Київ 1977 р. 3.50
- ТАРАС ШЕВЧЕНКО.** Вибрані поезії, "Дніпро", Київ 1977, стор. 332. 9.75
Вірші супроводжують репродукції з малюнків, начерків, ескізів, композицій, офортів, творів малярства Т. Шевченка. Українською й англійською мовами.

У В А Г А! До замовлення на книжки — на кожний долар — просимо прислати на пошту оплату у Канаді — 20¢, у США — 45¢ (якщо замовляєте менше як на \$15.00 у Канаді, а менше як на \$30.00 у США). У замовленні слід завжди подати ім'я і прізвище автора і назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto, Ontario M6J 1X4, Canada

Tel.: 532-8928